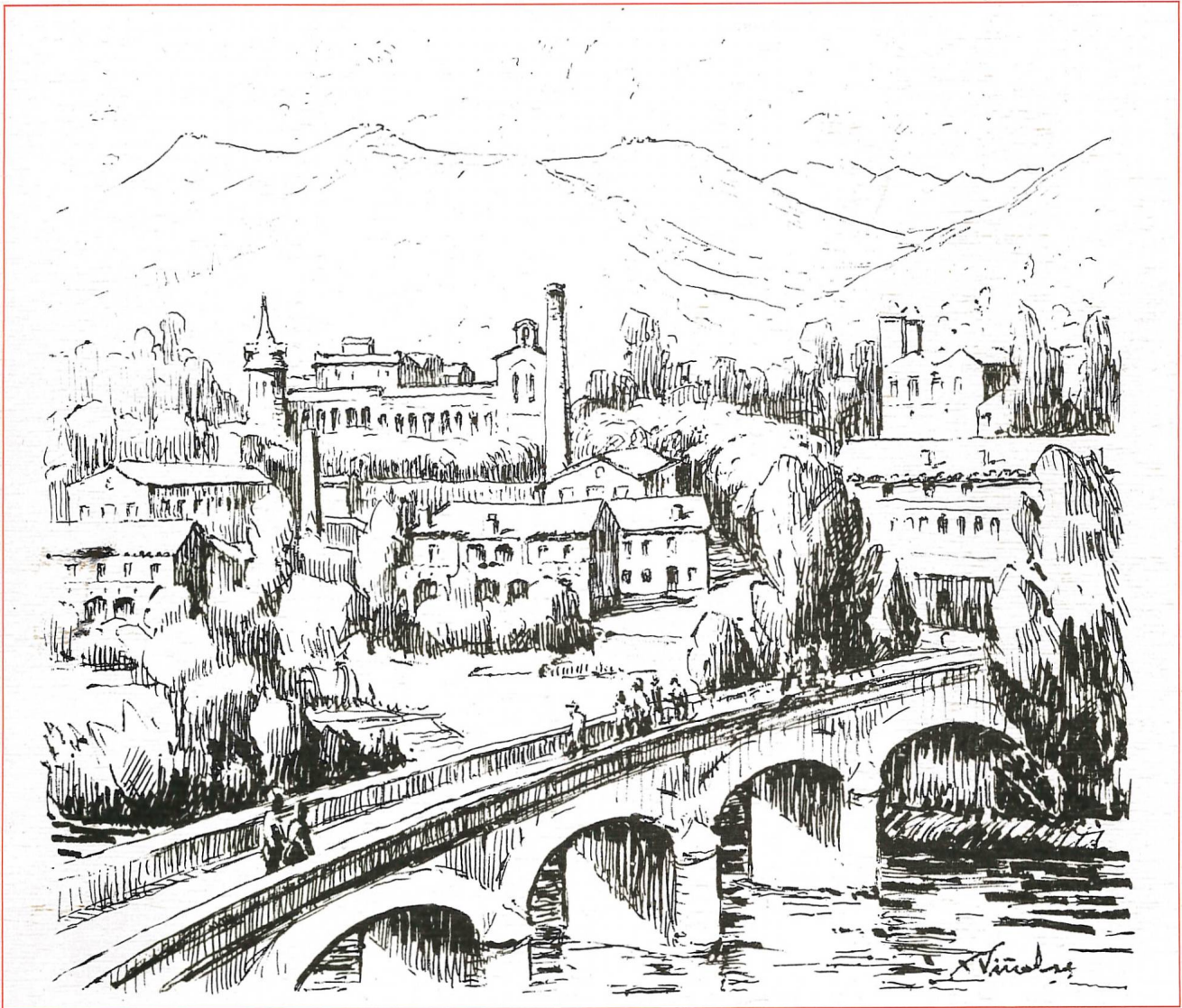

L'AMIG

NÚMERO 4 - 2.ª ÈPOCA - DESEMBRE - 1987

CINQUANTENARI 1937 - 1987

EDITAT PELS EX-ALUMNES
DE LES ESCOLES DE BONMATÍ
La Selva

Pere Güer

Que «L'AMIC» sigui a les teves mans és gràcies a la gentilesa de:

L'Ajuntament de Sant Julià-Bonmatí
L'Agrupació d'Activitats culturals i festives
Caixa de Pensions «La Caixa»
Banc Atlàntic
Banca Catalana

i dels ex-alumnes:

Joaquim Vila Bancells
Josep i Ramon Pujolràs
Josep Boada Bruset
Montserrat Serramitjana
Joan Boada Soler
Ramon Serramitjana
Josep Serramitjana
Joaquim Costa Torrent
Albert Surroca Soler
Josep Costa Torrent

Director de Sarrió
Fusteria Germans Pujolràs
Torneria Boada
Catifes Noell
Representacions Musicals
Planxisteria Industria Cortiplex
Cárnicas Jaén, S.L.
Excavacions i Transports Costa
Fleca Massana
Impremta Costycoll

També agraïm la voluntat en l'aportació dels diferents treballs a tots els col·laboradors.

El dibuix de la portada és obra de l'ex-alumne Xavier Viñolas.

LLINDA

En complir-se el cinquantè aniversari de la sortida del primer número del nostre caríssim L'AMIC, hem cregut adient publicar el d'enguany —quart de la sèrie— amb caràcter d'extraordinari, com a testimoniatge i recordatori no solament d'aquells inoblidables i excel·lents professors que tan fermament encarrilaren les nostres inquietuds i afanys d'aquells anys juvenívols, sinó també per retre un sentit homenatge de gratitud i enyor per tots els ex-alumnes que al llarg d'aquest mig segle ens han deixat per sempre.

En aquest número s'ofereixen, una vegada més, goigs i anhels, records i realitats, tot condensat en un enfilall de treballs escrits sovint més amb el cor que no pas dictats per l'autèntic saber professional.

Accepteu-los tal com són; llegiu-los amb amor i condescendència i que, al seu escalf, sia possible l'engrandiment dels nostres lligams, no solament personals, sinó també a nivell del nostre poble benvolgut.

Observareu que enguany, a les seves pàgines, hi veuen la llum uns treballs redactats per alumnes de les actuals escoles nacionals i això fa que, tots plegats, ens sentim plenament reconfortats en la tasca a seguir, segurs de deixar un camí obert a la germanor i convivència pel demà a cura d'aquests futurs ex-alumnes continuadors amb renovat delit de la nostra feina.

En fi, comprovareu en aquest quart número de L'AMIC que amb un ritme progressiu, no mancat d'entrebancs, es van assolint metes que només fa tres anys vèiem molt llunyanes, gairebé utòpiques.

Per acabar, una veu generosa d'agraït reconeixement a totes i cada una de les persones i entitats col·laboradores per tal que el nostrat L'AMIC hagi tingut la continuïtat present i esperem amb goig que també futura.

I ja res més: solament desitjar-vos a tots els ex-alumnes i lectors en general, unes molt bones festes nadalenques i un feliç any 1988.

Fins sempre.

ERDISI

PLET, PER UN RAT, D'UN GOS I UN GAT

Als meus néts

*Dits i fets d'un gat i un gos
que ja no van junts tots dos,
des que, un cop, ran d'un plet va,
de poc fan el que no es fa
i, per un rat, es fan mal.
No sé pas si el cas s'ho val,
car és ple de vuits i nous,
ni veig clar per quins set sous,
tant si s'ho val com si no,
ça com lla, l'haig de dir jo.
Mes, no hi fa res, us el dic.
Bé que, de mots, no en sóc ric
ni tinc, per tant, un bec d'or,
com que, el cas, el sé de cor,
si dit en vers no us fa por,
de bon grat us en faig do,
en rims d'un cinc i tres deu
i mots d'un sol cop de veu.*

-----
*El mas dels Pins és dalt d'un puig,
al bat del vent, que mai no en fuig,
i al bat del sol que, al temps que som,
al bo del jorn, hi cau a plom.
Tant si fa sol com si no en fa,
veus, des del mas, tant com és clar,
un bé de Déu de camps i prats
—el verd dels dalls i el groc dels blats—,
i molt de bosc, amb pins a dolls,
i a les valls, tells, oms, verns i polls,
i al nord, alts cims, i a l'est, el mar,
i quan és fosc, els raigs d'un far,
i al rost, ça i lla, mil claps en flor,
i rengs de ceps, deu de vi bo.
De trast en trast, un lloc o un mas
i l'urbs al lluny, si el cel és ras.
I fins veus fongs, si tens bon ull,
o, si més no, veus gent que en cull.
Se'n fan pel bosc i on hi ha fems
—no pas tot l'any, sols quan n'és temps—,
al peu dels pins i en mig dels brucs.
Un dels més bons, si no duu cucs,
és l'ou de reig. I se'n fan prou,
l'any que, pels volts de Tots Sants, plou.
Tres fonts, de rest, van a tot raig,
de l'u de juny a fi de maig,
on si, de set, tens el coll sec,
beus a bell doll, tal com jo hi bec.
No et cal pas got, beus amb la mà,
que, a broll de font, ben bé que va.
I són a un pas, a frec del mas,
bé que és un dir que són a un pas:
n'hi ha més d'un i més de deu
i sols saps quants si hi vas a peu.
Goig per als ulls és el cel blau,
roig com de foc, quan el jorn cau.*

*Per a més goig, al fons del bac,
un riu es perd en un som llac,
tot verd de joncs, ple de llot gras,
on fan breu temps les aus de pas.
El mas dels Pins és dins un marc
de tot en tot bell com un parc.*

*Quan fa mal temps, al mas dels Pins,
qui més qui menys té trast a dins.
Quan plou molt fort, amb trons i llamps,
no es pot fer res ni als prats ni als camps,
fins que el grop fuig, fins que fa bo
i el llamp no lluu ni gruny el tro.
Quan fa bon temps, quan ja no plou,
la gent del mas va al camp de nou
i, fins ben tard, tots són al tros,
el xic i el gran, el prim i el gros.
Al mas dels Pins, pel mes de juny,
tot déu va i ve amb la falç al puny,
i, a cops de falç i pam a pam,
cau el blat ros i jeu al camp.
I al cap d'un mes, si tot va bé,
es bat el blat com s'ha de fer,
se'n cull el gra, més tard es mol...
i ja es pot dir que, si Déu vol,
té pa per l'any la gent del mas.*

*I punt i a part, que us dec el cas
del gat i el gos que, per un rat,
van fer el que fan... un gos i un gat.*

*Mes, ans no vaig de dret al gra,
us dic com són rat, mix i ca.*

*El gos més mans del mas dels Pins
és un brac blanc que es fa amb els xins.
A baix, al mas, hi ha un vell banc
que sol ser el llit del bon brac blanc.
De nit, hi dorm tant temps com vol
i hi fa uns quants sons de sol a sol.
Com que li lleu, quan el sol mor,
surt a fer un tomb, si ho té per cor,
pels camps i els prats o fins al riu,
car, si no es mou, un gos no viu.
I, puix que jeu tot el sant jorn,
quan se'n va el sol, bé pot fer un born.*

*Al mas dels Pins, hi ha un gat ros
que, si mai surt, surt amb un gos.
Tot sol, sols va pels volts del mas;
més lluny, tot sol, ja no hi fa un pas.
Mes, amb un gos, si pot ser el brac,
va al bosc, si cal, i al riu i al llac.
Si té son, dorm; si té set, beu,
i al banc del mas, si hi cap, hi seu.
Té la mar d'anys, és flac, va coix:
és, en un mot, un moix ben moix.
Mes, no se sent ni flac ni vell,
si el brac, quan surt, el vol amb ell.
I en fi, breus mots pel que fa al rat,*

el sac dels cops del gos i el gat.
És, puix que hi viu, un rat de camp
que fa, ben just, tres quarts de pam;
un rat de camp nat en ple bosc
i que, per tant, és un xic tosc.
És de pèl gris, d'un to poc clar,
de gos com fuig, si fa no fa.
Viu en un cau, al mig del blat,
un lloc al pèl, doncs, per a un rat.
Quan té el pap buit, surt del seu niu,
mes, no va lluny del sot on viu.
Es fa un bon tip de grans de blat,
i al cau de nou. És el seu fat.
I, un cop he dit com són tots tres,
ja vaig al gra, si no us fa res.

Un jorn de juny, quan mor el sol
i el bon brac blanc se'n va a fer un volt,
el gat, tot prest, li surt al pas:
—Jo vinc amb tu —li diu—. On vas?
—On vaig? No ho sé. Més que a cap prat,
al riu, al bosc o als camps de blat.
—Al bosc, has dit? No t'ix del pom
que deu ser ple de gom a gom?
Fent tan bon temps, a bosc, de nits,
tot són tuts, llums, ralls, cants i crits.
I al riu, ull viu!, que, més d'un cop,
hi vas ben sec i en véns ben xop.
Com que hi van nois que hi fan mals jocs,
ni el riu ni el bosc no són bons llocs.
Si mai hi vaig, de tant en tant,
és quan fa fred, que els nois no hi van,
ja que, et sóc franc, no em fan cap goig
el grups de mecs que, a tall de boig,
més de set cops, a cops de roc,
m'han pres per fit de llur foll joc.
—Jo hi vaig, al riu, qual el sol cou:
hi prenc un bany i em tens com nou.
I al bosc, si hi vaig, hi vaig de jorn,
que, al pic del sol, és com un forn.
Pel que fa als prats, com que és el temps
que els bens hi van, fan tuf de fems.
—Doncs, preu per preu, si em creus a mi,
fem cap al camp.
—Quin camp vols dir?
—El camp de blat del coll dels Brucs.
Oi que ja hi saps?
—Sí, a ulls clucs.
—El vent hi bat el blat, ja ros,
i els rats hi van, de dos en dos,
per mor del gra que hi ha pel sòl.
—Dius que hi van rats?
—Més que hom no en vol,
i, cap al tard, hi són a cents.
—I doncs, què fem? Jo hi vaig. Hi véns?
—Et prenc pel mot: al camp de pet!
—I em dol pels rats: n'hem de fer net!
I, dit i fet, el gos i el gat
van a fer un tomb al camp de blat

del coll dels Brucs, amb set i fam
de fer un gran tec de rats de camp.
Hi van pel dret, junts i a bon pas:
el gat, tot ulls; el gos, tot nas.
Un corb que els veu els diu molt ronc:
«A fe de Déu que feu bon tronc!
Mai no s'han vist, ni al rost ni al pla,
tan braç a braç un mix i un ca».
Ni el gos ni el gat no en fan cap cas,
del dir del corb: no s'ho val pas.
Van a bon trot, de dret al camp,
ni a pas de bou ni com un llamp.
Tot va com cal, fins que ve un clot
on el gat cau i perd el trot.
—Al trot, al trot! Si no, moix, creu
que, al camp, no hi som ni a quarts de deu.
—Noi, no puc més. Com que sóc xic,
tinc el pas curt. I a més, jo et flic!,
ja ho sé que el camp és un pèl lluny;
mes, com que som als vints de juny
i no es fa fosc fins que és molt tard,
fent bo com fa, no ens ve d'un quart.
Se'ns pot fer fosc? Doncs, tant de bo!,
és quan els grills fan més bon so.
—Tu rail, quin fresc. Tu, si es fa fosc,
t'hi veus pla bé. Mes, jo sóc llosc,
quan és de nit. Per tant, car moix,
mou més els remes. Prou de fer el coix!
—Creu que, si vaig amb peus de plom,
poc és per gust: és que els gats som
gent de poc trot. I et vull ser franc:
sí que vaig coix, tinc un peu ranc.
Ja fa un quant temps, d'un cop de pal,
un noi del mas m'hi va fer mal.
—Ah!, sent com dius...
Bon jan, el ca
hi cau de ple, s'ho creu de pla.
I, a pas més lent, amb trots menys fermes,
per mig de camps, de prats i d'erms,
fent tronc de nou, el gos i el gat
se'n van tot dret al camp de blat.
El cant dels grills es fa més viu...
Les aus del bosc se'n van al niu...
Un noi que ve tot las del tros
seu ran d'un pont, o hi fa de cos...
Hom sent al lluny el crit d'un duc
i, més a prop, els brams d'un ruc,
els roncs d'uns porcs que, dins la soll,
fan guix, ben tips, al jaç de boll,
i els bels dels bens d'un folc que peix
en un gerd prat on el fenc creix...
En un rec calm, beu, amb prou set,
un mul de bast que no es té dret,
i un bou fa el tast, cuït de dur el jou,
del suc d'un toll, com si fos brou...
Fa un vent molt fluix, ni fred ni cald,
un vent de mar que sap a sal,
i se'n va a jóc, tot gai, un gaig
que sol fer nit als brancs d'un faig...
S'ha post el sol i els seus raigs d'or

ja sols fan llum als pics del nord...
El cel, que perd els tons de foc,
es va fent gris a poc a poc...

Ja es veu el camp. Tot just hi són
quan, tot de cop, ves qui sap d'on,
se sent un bruit.

—No ho sents? —li diu
el gos al gat—. Fem el cap viu!
I el gat al gos: —Pst!, veig un rat
que surt d'un cau del mig del blat.
Ve cap on som. No li fem por!
Ha de ser meu tant sí com no.
Tu fas molt bot. Si et mous, se't veu.
No pots fer un pas. Doncs, saps què? Jeu
ben llarg pel sòl, com ho sols fer.
I fes el mort!, que el rat ja ve.

I quan el gat, fent el seu fet,
veu que té el rat a un salt, a tret,
«ja et tinc!», li diu i, amb fam de drac,
li bot als lloms .. i ja el té al sac.

El rat fa güells, el gat fa mèus,
i el gos, cap cot, trist, es fa creus
de com el cop s'ha dut a cap.
S'ha fet joc brut? Sols Déu ho sap.
És un cop baix? Fa de mal dir:
pot ser que no, pot ser que sí.
«Per què m'ha dit que fes el mort?»
—es plany el gos—. No tinc pas sort.
El cor em diu que, amb trucs i brocs,
el moix, gat vell com n'hi ha pocs,
per bé que sap que no s'hi val,
com que té el rat, em vol fer el salt.
Que el viu no fes com qui no ho sap
i, fent el met, em fes el rap.
Si es creu que el rat és seu, sols seu,
jo dic que no, que és seu i meu,
i fins, si cal, li dic clar i net
que en vull la part a què tinc dret».

Mes, a dir ver, el dret del ca
no es veu tan net, no es veu tan clar.
Déu nos en guard!, d'un ja s'ha fet,
ja que és un cas que sol dur plet,
i en més d'un plet, si el cas s'ho du,
els drets i els fets no són tot u.

I ja té lloc, a pas de vals,
el ball del rat, amb bots i salts
i xocs i bolcs i crits i planys,
com vol un ús, vell d'anys i panys,
que és, per als gats, dolç com la mel,
mes, per als rats, té gust de fel.

«No sé si el ca tem els meus plans
—es diu el gat—. Com tots els cans,
és fi de nas. Mes, com que és llosc,
no s'hi veu gens bon punt és fosc.
Si no diu res ni es mou d'on jeu,
vaig fent el ball tant com s'hi veu».

«No en té mai prou —es diu el gos—
de fer el seu joc el vell gat ros.
El ball del rat és un vil joc,
és com fer un crim a poc a poc.

I, més que un ball, deu ser un vell truc,
mes, no li veig la sal ni el suc.
A què treu cap un joc tan lat?
Sols pot ser fruit del seny d'un gat».

Mes, ai!, el ca ben tost ho sap,
el joc del gat a què treu cap.

«Ah llamp! Ja hi caic, ja sé què vol!
Com que fa poc s'ha post el sol
i jo, de nit, no hi veig a un dit,
el viu fa temps fins a la nit.
En ser ben fosc, es deu dir el fi,
me'n vaig tot caut i el rat amb mi.
És un gat cric com no n'hi ha:
tot s'ho fa seu, res no vol dar.
Tot li fa set, de tot fa feix,
tant si és carn com si és peix.
I, a més de cric, és fals i glot
i, en fraus i furts, un cap de brot».

Li bull la sang al bo del ca,
quan veu quin joc el gat li fa.
I gruny tot baix: «Per si poc fos,
és porc i mig el vell gat ros.
Al mas, els gats són sis o set
i no n'hi ha ni un sol de net.
I ell, menys que cap. És l'u dels bruts,
i ho és amb tots els ets i uts.
No pren mai banys, ni si va al riu:
és que hi perd greix i en té poc, diu.
És tosc i bast, va xoix i llord
i, amb tots els gats, dorm a la cort,
i put a fems, com ho fan tots,
i, quan va fart, fa pets i rots.
Mes, quan té fam, quan té el pap buit,
sens gens de res, ni cru ni cuit,
se sap fer seus, si els veu a mà,
un tall de carn o un tros de pa,
car, si li ho cal, és llarg de dits
i no fa cas de renys ni crits.
Dels cops que rep fent com fa el rap,
duu blaus i bonys del cul al cap.
Té un trenc al front, o dos o tres,
ben bruts de sang que s'hi ha pres,
i, al dors del coll, li neix un gra
que, ecs!, ja treu pus. Quins ois que em fa!».

El gos al gat, ell sap per què,
no li té llei, ja no hi té fe.

Des que té el rat, el vell gat flac
no val un clau, als ulls del brac.

Des que té el rat, el vell gat ros
ufl, quin bon punt, als ulls del gos.

Com qui ho mig tem o vol i dol,
li treu ben baix els draps al sol,
bé que sap prou que el gat no el sent
i que, per tant, diu mots al vent.

«Mes —gruny de nou—, si va fent l'orc,
li dic, a crits, el nom del porc».

I, a més a més, diu (i ho fa a part):
«Un mort de fam no es veu mai fart,
i el gat ho és, un mort de fam.
Si fos a fer, no el vull al camp.

És un cap buit, boig com un llum
que no fa llum: fa fum i et fum.
De gruix de front, no en té mig dit,
ni té més seny que un nen de pit.
Se sent vell verd, de tant en tant,
i vol ser el gall dins el seu clan;
mes, quan un jai té fums de noi,
és que ja té un peu a Sant Boi.
No sap ni fer la o amb un got,
mes, en vils arts, té prou bon dot.
Com tots els gats, que tots ho són,
és llest de dits, mes coix del front.

No es pot ser bo, temps ha que ho sé;
si no es va sol, no es va mai bé.
Amb tot, ai d'ell!, si em fa cap frau,
que sé prou bé com fer la pau,
si un xin tan vell que no es té els pets
es riu de mi i tots els meus drets.
Si em fa joc brut, no sap què fa,
car, se les heu amb tot un ca,
i un ca ben nat, si li fan tort,
s'hi fa amb les dents i es bat a mort.

Doncs, pit i al gra, que el temps és breu.
Ell creu, és clar, que el rat és seu,
puix que el té al puny. Mes, no sóc ca
si ben bé un terç no li'n faig dar.
O, pel cap baix, un quart ben tret;
no me'n cal més, ja faig el fet.
Si dic que el rat és de tots dos
—tres quarts del gat i un quart del gos—,
no em pot pas dir que no sóc just,
que faig les parts al meu bon gust.
No em sap pas greu si el lot més gros
se'n va al seu buc. Amb un bon tros,
jo ja en tinc prou, que, fet i fet,
el rat és rat, no xai de llet.

Com li ho puc dir? Ah sí, ja ho sé».

I diu ben alt: —Ho fas molt bé!
Ets tot un as. Amb gats com tu,
el pa dels rats deu ser ben dur.
Tu vals per dos, què dic!, per tres:
ets, en un mot, un gat de pes.

I el gat li fa: —Doncs, si tu ho dius,
bé deu ser cert, si no te'n rius.

—No me'n ric pas, no, Déu me'n guard!,
que el rat és bo, si duu prou llard.
Mes, jo en tinc prou amb un bon tall,
que és carn de rat, no pas de gall.

—Eh? Què vols dir? Que en vols un tros?
No! Ni tan sols la pell, ni un os.
Que ets viu! Que et creus que tinc pa a l'ull?
Els fruits de bosc són de qui els cull,
i el rat, per tant, és meu, ben meu.
El cas és clar, com hi ha Déu!
Si no m'has dat ni un cop de mà,
quin dret hi tens, m'ho vols dir, ca?
Ja que fas plat del teu bon nas
i dels teus remes i del teu braç,
per què no hi vas al mig del camp?
No hi veus, tot verd, un clap de gram?

Doncs, hi ha un cau i, a dins, un rat.
Ho sé del cert. No ens sents el flat?
No en reps el baf? Si surt del niu,
un cop de coll i el tens tot viu.
T'hi veus amb cor? No? Doncs, bon vent!,
que, els clams del gos, el gat no els sent.
Et planys per res, ets tot un cas:
o tens un sis o tens un as.

—On són tants rats com tu m'has dit?
No se'n veu cap. És que fan llit?

—Jo ja en tinc un, ja tinc el meu;
fes el que et cal, si vols el teu.
No sé què en fas, ca, de les dents.
És que ni saps, tan sols, que en tens?
Si no te'n vals quan a tomb ve,
si no en fas ús, brac, què en vols fer?

—Quan dos van junts, tot és de tots.

—A què treu cap dir tan greus mots?

—Vull dir que el rat és de tots dos,
tant teu com meu, i en vull un mos.

—Ni un mos ni un os, no te'n vull dar,
que el rat és meu. Fas precés en va.

Els fruits de bosc, t'ho dic de nou,
són de qui els cull. I el plet es clou!

—Crec que hi tinc dret, si més no al tast.

—Sí, prou, si vols, te'l coc a l'ast.

—Si et rius de mi, no em fas cap pler.

—Doncs, net i cru, no et dec ben re
ni et vull dar un pèl del rat, ho sents?

—No sóc pas sord! Quin urc que tens!
Ja es veu, gat vell, que no ets mut;

tens molt bon bec. Que ets fill del sud?

—No sóc del sud ni sóc del nord,
ni sóc gat vell ni vinc de l'hort.

—Quin sac de nous!

—Quin llarg de dits!

—Bé, prou n'hi ha, no vull més crits!
Ja en tinc ple el bot, de tant fer el xai:

si fas el sorn, et pots fer nai,

i, si te'n fas, a mig!, per cric,

per mai no fer cas del que et dic,

que, va de bo, ja em té ben fart

el joc que em fas fa més d'un quart.

No visc de fang, com fan els cucs,

ni de brins secs, bons per als rucs.

A mi em cal carn, si res més no

de rat ben gras, que Déu n'hi do!

Si no fas cas de prec ni reny,

gat vell com ets, tens ben poc seny.

Tant si va dret com si va tort,

qui fa la llei és el més fort.

Qui vol i pot fa el que li plau.

Doncs, au!, fem parts, si vols la pau.

—Cap on fas cap? No et cap al cap,
gros cap de trons, que pots fer un nyap?

Bah!, tant se val. Si et creus tan llest

que em pots fer por fent un vil gest,

perds el temps, brac, no em fas pas por:

t'he dit que no i et dic que no!

Jo sóc molt jo, no sé si ho saps:

si vols naps, cols; si vols cols, naps.
Tot i que tens un rei al cos,
no em fas la llei, ni de bon tros.

I es diu, tot baix: «Quins fums, el bord!
Ja que fa el gall, li faig el sord.
No em fa pas por, ja li ho he dit,
i menys, ha! ha!, quan cau la nit.
Si em fa un mal gest, si mou un braç,
jo moc els peus... i cap al mas.
I, com si res, per si s'ho creu,
brac, li vull dir, són quarts de deu.
Vés a fer guix al fons d'un pou,
que és un bon jaç, ben fresc i tou».

Fa molt que el rat no diu ni piu
i el gos no sap, per tant, si viu.
I diu al gat: —És viu o mort
el rat que tens?

—És viu per sort.

Mes, mort o viu, és meu i prou,
com tres i tres i tres fan nou.

—És que no tens mig dit de front?
Et perds per cric.

—Com hi ha món,
tu sí que et perds si, com m'has dit,
no t'hi veus gens quan és de nit.

—No tinc bons ulls, mes, tinc un braç
que et fa un cap nou, si no em fas cas.
I a cops de peu, com un mul guit,
t'haig de fer pols la post del pit.

—A poc a poc, que no sóc manc
i amb els meus dits et puc fer sang,
que, cos a cos, per brau, un moix,
val tant o més que tu, ca toix.
No tens mai fre quan l'urc et mou,
fins que has fet paf!, no saps dir prou.
Doncs, prou! Fem punt al joc de nyaus.
Bé que és ja tard per fer les paus,
no s'ho val pas que ens fem, cap verd,
a cops de puny, qui venç o perd.
El cor em bat tan a tot drap,
que no em sap greu fer un cop de cap.
Ni teu ni meu. Per qui m'has pres?
Veus? Ras i curt: o tot o res!

I diu al rat: «Ja en tens, de sort!
Vés, fot el camp, fuig de la mort!».

El rat, ja solt, fuig com un llamp,
fent salts i bots pel mig del camp,
i es diu, tot las, ja lluny de risc:
«M'he vist ben mort! Mes, per sort, visc.
Pel punt d'un xin i els fums d'un ca,
em veig, de nou, ben viu, bo i sa.
A qui ho dec més, al gat o al gos?
Tant és! No són ni tu ni vós.
Jo sóc un rat, un rat com molts,
mes, quant a seny, els faig la pols.

I, tot amb tot, en pac del bé
que el seu mal cap els ha fet fer,
sóc franc si us dic que els en sé grat,
car, sóc com cal, tot i ser un rat.
I a ells, uns mots els haig de dir,
ja que, per fi, som a la fi:
A tu, gos blanc, que et creus un rei
i, com un rei, et fas la llei,
et dic tan sols, per si et fa el pes,
que, de fer el llop, no se'n treu res,
si no s'és llop de pell i dents.
I a tu, gat ros, tal com ho sents:
¿No saps que hom diu, i sol ser cert,
que qui ho vol tot, crac!, tot ho perd?
Ho dic al mix i ho dic al brac:
no es pot dir «rat»... ni sent al sac.
I prou, res més, que s'ha fet tard.
Me'n vaig al jaç. Que Déu vos guard!».

I, un pic al jaç, el bo del rat
es riu a pler del gos i el gat.
I el bo del rat, al cap de poc,
quan li ve son, dorm com un soc.

El gat per coix i el gos per llosc,
cap d'ells no es mou... i se'ls fa fosc.
No se'n van pas, se'ls ha fet tard.
El gos i el gat, fent llit a part,
més muts que un peix, fan nit al ras,
amb el pap buit i un pam de nas.

Des de tals fets, el gat i el gos
no s'han dit mot que moc no fos.
Des de tals fets, el gos i el gat
han fet la creu als camps de blat.

—————
Si no tot, molt es pot dir
en mots curts, ben net que sí.
Bé ho han fet el gat i el gos,
que no són ni tu ni vós.
Mes, qui un tip, en vers, se'n fa
perd el quest, no sap on va.
I hom diu que, si es perd el nord,
no es pot fer rumb a bon port.
Crec, doncs, que ja n'hi ha prou,
que no em cal cap més rim nou,
car, si el vers fa el boig i em surt
un pèl llarg o bé un pèl curt,
per fer punt a peu de full,
quan hi sóc, me'n veig un bull.
Per tant, no en faig pas cap més;
no fos cas, si més en fes,
que, amb tants rims sens suc ni bruc,
fet i fet, sols fes el ruc,
com l'han fet el mix i el ca.
I us ho dic clar i... (1)

IU BOHIGAS i BLANCH

(1) ...Ep!, prou ja!, puix que el vers, quan menys ve a tomb, em fa el boig, i té, ja hi som: Just a peu de full, és clar, d'un xic més, se me n'hi va un mot de tres cops de veu. I tant li fa tres com deu: si en té més d'un, no s'hi val. Han de ser mots curts com cal. Doncs, ves per on!, a la fi, ja no puc dir el que vull dir, i, si faig punt, com es veu, em surt un vers coix d'un peu.

El nostre més sincer agraïment al Sr. Bohigas, que l'any 1932 fou el nostre mestre, per aquest treball que ha escrit per a L'AMIC.

La composició que ens ofereix, amb un llenguatge senzill i planer, format de monosíl·labs, ben segur que l'hauran obligat al rebuscament del vocable adequat, per la qual cosa li estem molt reconeguts.

L'originalitat i l'extensió de la poesia, ens fa pensar que no té precedents.

Gràcies, Sr. Bohigas

A UN AMIC

En agraïment

*Lectors, jo voldria
expressar-me, ara, aquí,
amb una humil poesia
pel nostre amic Valentí.*

*Que transita, d'ací d'allà,
esperant la campanada
per veure si pot enjoiar
molt més bonica trobada.*

*L'home n'és de blancs cabells,
sense cap mena d'orgull,
busca i busca, ara, els vells
fent-ne un bon recull.*

*Quan ens té reunits
ens dona les benvingudes,
recordant ara profits
de quan érem criatures.*

*I... després de la xerrada,
comentaris per tot,
la taula ben parada
i el dinar de germanor.*

*El portador del bon ramat,
que ens porta tots a taula,
per tothom n'és estimat
sens trobar-hi cap paraula.*

*Els bons mots d'agraïment
no els trobo ara aquí,
per donar-li sincerament
a l'amic Benet Valentí.*

*La festa que es fa aquí
ha de seguir endavant,
ja que fa brillar Bonmatí,
un home amb cabell blanc.*

*I... any darrera any
clavarem nostra senyera,
perquè ningú se senti estrany
portant el cor per bandera.*

*Aquestes trobades precioses
mai han de morir,
són les festes més meravelloses
que es fan a Bonmatí.*

JOAQUIM QUER COLL

UN GRAN VEÍ

En reconeixement a la seva tasca

*Si per un nostre veí,
que ens donà la clau a mà,
no el sabem agrair,
...què farem demà?*

*N'és ara, en plena vida,
de tenir-li la porta oberta
amb paraules senzilles...
gràcies, Casacuberta!*

*Era i n'és ple d'il·lusions
un home incansable.
Records d'ell, a tots racons,
d'una persona amable.*

*I, per tu..., bon amic,
la clau, que m'has donat,
de suor és ferro humit,
però obre de bat a bat.*

*Tu, que ens donares la llar,
com un niu de fantasia,
per mi és terra i és mar,
vivint-hi amb alegria.*

*Jo no tinc tot l'or,
ni diamants, ni perles
per pagar-te tant favor,
donant pau i no guerres.*

*Si tu suares per mi
atorgant-me el niu de la vida,
accepta d'un peregrí
aquesta cosa senzilla.*

*La grana que sembrares,
blanca i ferma, és vivent.
Les males herbes segares,
i, orgullós, aquí la tens.*

*A tu devem tal favor
i romandrà de dia en dia.
I viurem plens d'amor
duent per nom «EL GRUP BON DIA».*

JOAQUIM QUER COLL

REGAL A UNA NÚVIA. (L'Orinal)

*Temps passat et vaig prometre, mig de veres mig rient,
que quan marit en prenguessis et faria aquest present.
Ara l'hora és arribada i el promès s'ha de complir,
per això avui et porto un company per sota el llit.
Abans per totes les cases era un estri omnipotent,
tant pobres com rics l'usaven des de petits fins a vells.
De discret sempre ha fet gala, mai no ha xerrat un secret,
i quan tip de veure coses amb les quals cal ser prudentes
amb una flor embellia de la finestra el cancell.
Amb el progrés d'avui dia ha sofert gran desengany
i les senyores el tenen ben guardat dintre un armari,
molt tristoi i solitari dintre la cambra de bany.
Aquest que avui et regalo és de plàstic i eixerit,
de color viu a la cara i algun paper verd per dins.
Ell et porta el meu missatge d'una gran felicitat
i amb la dolça companyia del marit al teu costat,
per molts anys visqueu en joia i per sempre enamorats.
De soltera ara passes a l'estat matrimonial
i com que costum és sempre un regal als nuvis fer,
humilment jo t'ofereixo el simpàtic ORINAL.*

ISIDRE CASADEVALL

RECORDS D'INFÀNCIA DE BONMATÍ

*«...Tot un món ple d'il·lusions
ens omplien d'alegria,
i els meus somnis de colors
eren tan enlluernadors
com l'encís d'una poesia.*

*Les baralles amb els companys
per qualsevol ximpleria
no duraven pas molts anys,
sols enemics per un dia.*

*Quan anàvem d'excursió
a la més alta muntanya,
se'ns obria a tots el cor
de la natura més sana.*

*Amb l'esquena carregada
i als llavis una cançó
pujant per la serralada
ens fèiem amics de debò.*

*Quin cel més gran era el nostre,
de no conèixer la por,
ni guerres, ni odi, ni rancors..
solament fe d'aventures
i viure la Pau per tots!».*

MARIA ROS TORRENT

GENTIL ANELLA

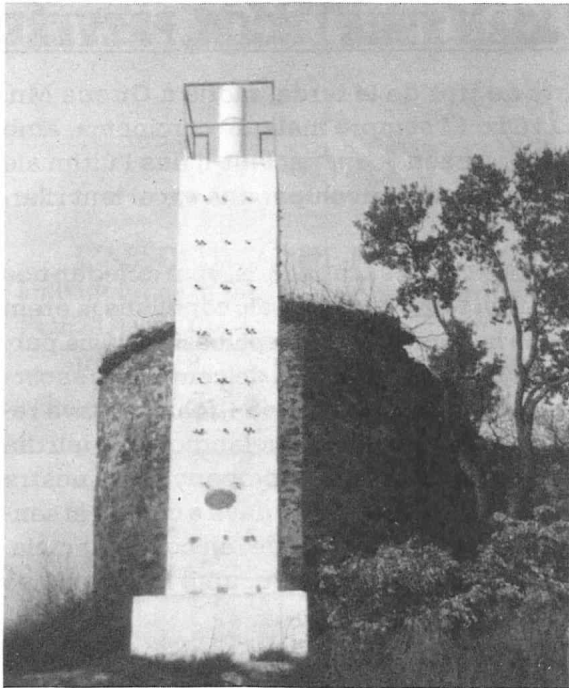
*Des de la cima nevada
fins a la fruitosa plana,
des de la vall més gemada
fins a les ones del mar,
arreu escampa alegria
la nostra airosa sardana;
arreu es sent sa harmonia,
dins i fora de la llar.*

*Amb ses notes als grans dóna
bells records de llunyans dies;
els nans passen gaia estona
tot jugant al seu voltant;
i en ses xamoses anelles,
bonic conjunt d'alegries,
els joves i les donzelles
els seus cors van ajuntant.*

*Ella és font de senzillesa
mirallant costums del poble;
és la flor de la dolcesa
que ens dóna el millor esplai.*

*Una dansa tan airosa,
tan gentil, tan pura i noble,
una dansa tan formosa...
no pot ser que mori mai!*

CASIMIR PLA

EXCURSIÓ

A

SANT GRAU

La muntanya de Sant Grau, molt coneguda i segurament trepitjada al seu cim per molts dels qui llegireu aquestes ratlles, fou per a mi, en visitar-la de nou, l'estiu passat, un motiu de bons records.

Els qui per necessitat ens cal estar allunyats de llocs com aquest, sentim un gran plaer i satisfacció el dia que podem visitar-los, és a dir, fer una escapada, deixar enrera la ciutat i les nostres ocupacions, passar una estona agradable en plena natura i al mateix temps recordar dies passats de la nostra joventut: aquelles sortides i excursions que sempre eren motiu de gran entusiasme per part de la quitxalla. Encara és present en el meu pensament i potser també en el de molts companys col·laboradors de L'AMIC el record d'aquell guirigall que s'organitzava al poble el dia que hi havia una d'aquelles excursions. De bon matí tots els vailets estàvem cridant-nos uns als altres de casa en casa i de carrer en carrer. Tot era alegria i il·lusió! I, quina quantitat d'anècdotes podríem explicar d'aquelles excursions.

Com he dit abans, l'estiu passat vaig tornar a Sant Grau després de molts anys. Vaig retrobar el verd, les pedres, el sòl muntanyenc que jo recordava d'anys enrera, però en arribar al cim vaig adonar-me que hi mancava alguna cosa que era per a mi ben coneguda i que en el meu record formava part de la pròpia muntanya. No vaig trobar aquella ermita que el temps ha destruït deixant només un munt de runes, i no vaig poder evitar sentir una sensació de tristesa i enyorança. Fa anys, amb els mestres Sr. Dabau i Sr. Juanals vàrem pujar-hi; ens acolliren una família que vivia en una caseta anomenada «casa de l'ermità», situada al costat de l'ermita. Aquella presència humana donava la sensació que la muntanya estava guardada, que algú s'ocupava d'ella. El bon ermità ens va donar moltes explicacions de les meravelles que des d'aquell indret podíem gaudir: vista panoràmica de la ciutat de Girona i tota la comarca, infinitat de camps, la mar, etc.

Si ens adonem que qualsevol lloc —el poble, la comarca, la nació— és la terra i els seus homes, que el món físic i el món humà s'interfereixen per constituir-lo, veurem clar per què ara ens dona la sensació que la muntanya està mancada de quelcom primordial en faltar-li l'ermita i els ermitans. Actualment en arribar al cim ens trobem amb un vèrtex geodèsic construït per l'Institut Geogràfic Nacional que serveix per fer mesuraments de la figura i magnitud del globus terraquí, sembla com si volgués recordar-nos que en el món actual la tecnologia i la nova ciència arriben arreu.

El progrés científic i tecnològic és necessari per a la humanitat, però l'home mai no ha d'oblidar el valor de les relacions humanes i del contacte amb la natura, perquè, malgrat tot, hem d'ésser conscients que les societats urbanes evolucionen cap una civilització del lleure cada cop més acusada, afavorida per la reducció de la jornada de treball, les vacances, i les jubilacions anticipades, que crea la necessitat d'emprar creativament el temps lliure, mitjançant la cultura, l'esport i el contacte amb la natura. Per això és molt important que tots siguem conscients que la natura és un bé col·lectiu que s'ha de potenciar més i més i que s'ha d'obrir a capes cada vegada més amples de la societat. En definitiva, del que es tracta és de seguir essent amants dels nostres paisatges naturals. Si és així tindrem un poble que farà camí.

JOAQUIM VILA BANCELLS

UN RECORD AFECTUÓS PER A MOSSÈN JOAN TURA I ROCA, PREVERE

El dia 20 d'agost d'aquest any que som, a tres quarts de tres de la tarda, moria a Girona Mn. Joan Tura i Roca, Pvre., Rector de Castellfollit de la Roca i Oix. El sempre maligne carcinoma, amb una de les seves variades formes, havia destruït la salut de Mossèn Joan, xuclant-li fins l'últim alè de vida. Tenia 57 anys. En circumstàncies normals, encara hauria desenvolupat una excel·lent i llarga feina en el seu ministeri.

L'endemà, una multitud de feligresos, ex-feligresos, amics seglars i capellans, vam aplegar-nos a la missa exequial a Castellfollit, on es féu l'enterrament. Érem tants —només els capellans ja érem prop d'un centenar—, que no podíem enquibir-nos dintre de la bonica i prou espaiosa església parroquial. La missa fou presidida pel Sr. Bisbe i concelebrada per una vuitantena de companys sacerdots. L'acurada ornamentació del temple, obra meritòria i il·lusionada de Mossèn Joan, donava relleu a la solemne i emotiva cerimònia. La llum de la tarda d'agost, filtrant-se melangiosa aquell dia pels vitralls pulcres i ben arrengrats de la part alta de la nau de l'església, acompanyava la nostra tristor. L'atenció emocionada amb què seguí tothom les lectures i pregàries ajudava a copsar el sentit pregon de la vida que venç la mort, propi de la litúrgia de difunts. Sentit que, en conseqüència, esperonava l'esperança d'un feliç retrobament, en el misteri de l'amor de Déu, amb les persones que hem estimat.

Si avui esmento a L'AMIC aquest penós succés, és perquè Mn. Joan havia estat molt vinculat amb Bonmatí en la seva infantesa i joventut.

Va néixer a Vilanna, i més concretament a «les cases del Restaurant», gairebé davant per davant de la plaça vella de Bonmatí, a l'altra riba del Ter, a frec també de l'estació del tren d'Olot, en aquell temps. Les cases formaven part del barri que anomenàvem «l'altra banda». Ens separava el riu, però ens unia estretament el pont. Érem tant propers uns i altres que passàvem el pont per qualsevol conveniència, cosa que ben segur que es fa igual.

Per aquestes circumstàncies, ell i algun company més d'aquell indret s'uniren fàcilment a la colla de marrecs que sempre ens reuníem a l'entorn de Mn. Miquel Janoher, el capellà de Bonmatí.

Tots junts, sense filosofies sobre veïnatge, parròquia o municipi, això ho aprendríem en fer-nos grans, assistíem a missa, al catecisme i al rosari. Tots junts anàvem a passeig, a nedar o a jugar a futbol. Tots junts rèiem i xisclàvem i, de tant en tant, també tots junts ens embolicàvem en alguna picabaralla que, val a dir-ho, no durava més que una tamborinada d'estiu. Us parlo del començament de la dècada dels anys quaranta.

Un dia, en Joan i tres o quatre marrecs més de la colla van agafar la maleta i se'n anaren al Seminari. Es pot ben dir que la gran ruta del sacerdoci va començar-la a Bonmatí.

Des de llavors es van estrènyer més els llaços amb el nostre poble, que en aquell temps, era colònia. D'acord amb els superiors del Seminari, els deures de seminarista, durant l'estiu, els complia a Bonmatí. La informació anual que ells volien dels alumnes, se li feia des de la Capellania de Bonmatí (en termes eclesiàstics, aquesta Capellania, que comprenia tot el perímetre de la colònia, era independent però territorialment ubicada dintre de la parròquia de Constantins). La seva participació en les festes i funcions religioses i en les activitats recreatives que teníem, era total i activa, sempre de tronc amb els altres seminaristes i endemés companys. Mentre passaven els anys i madurava la seva vocació, els afanys d'apostolat que sentia els movien el seu interès per la gent de la colònia. Me n'havia parlat algunes vegades. Tothom el va considerar sempre de Bonmatí.

A l'acabament de la carrera, Mn. Joan no freqüentava tant el nostre poble per a poder relacionar-se amb Vilanna, que, segons dret, era la seva parròquia. El rector i els feligresos, com era natural, estaven joiosos que un nou de la seva comunitat fos a punt de rebre l'ordenació de capellà i desitjaven veure'l en les seves celebracions. També va relacionar-se aquella temporada amb la parròquia de Flaçà per motius familiars. Un cop ordenat prevere, les exigències del ministeri l'allunyaren totalment d'aquests lligams amb Bonmatí, per bé que hi continuaria unit pels sentiments. Les vivències de la infantesa i joventut havien estat massa fortes per oblidar-se'n.

Aquestes coses de molts anys enrera les rumiava jo commogut, en sortir de la missa funeral, mentre el cotxe lliscava carretera enllà i em portava al brogit de cada dia.

La publicació d'aquesta breu ressenya vol desvetllar, en tots els bonmatinencs que el coneguérem i tractàrem, un record afectuós per a l'amic que estimava des de petit el nostre poble, tant com nosaltres mateixos, i que ara ens ha deixat per entrar a la Terra promesa que esperem els cristians.

Mn. JOSEP BUCH, pvre.

1res. JORNADES CULTURALS DE «SANT JORDI»

SANT JULIÀ DEL LLOR - BONMATÍ

L'ASSOCIACIÓ DE PARES D'ALUMNES DEL COL·LEGI PÚBLIC «NARCÍS JUNQUERA», amb motiu de la festivitat de Sant Jordi d'enguany, han portat a cap el 1er. CERTAMEN LITERARI DE POESIA.

Els treballs que vénen tot seguit, són dues poesies d'autors locals classificades en 3r. lloc.

«Nostra pàtria» de Santi Vidal, ho va ser per a participants de la categoria de 13 a 15 anys.

«Als nostres mestres» de Joaquim Quer ho va ser pels de més de 21 anys.

NOSTRA PÀTRIA

*És la catalana,
la nostra pàtria
tan estimada,
tan vella i tan sàvia.*

*Nostra dansa:
la sardana,
nostra llengua:
la catalana.*

*Catalunya ara
Catalunya després,
sa gent senzilla i clara
que ho serà per sempre més.*

*La lluna de platí,
el sol d'or,
que desperta al matí
omplint-nos de claror.*

*La nostra senyera
tacada de sang
a la qual la cadenera
dedica el seu cant.*

*És la catalana,
la nostra pàtria
tan estimada,
tan vella i tan sàvia.*

SANTI VIDAL i PUIG

ALS MESTRES DE BONMATÍ

*Vosaltres, que porteu els vaixells
sobre aqueixa mar serena;
que doneu pas als ocells,
i feu por a la balena.*

*Tu, que ets portador
d'aquesta nau de la vida,
que ensenyes dia a dia
com s'agafa el timó.*

*Amb el governall a les mans
navegueu tot el dia,
i sobre el vaixell els nostres infants
damunt un mar de fantasia.*

*No hi ha mar ni grans onades
ni balenes, ni vaixells;
però... sí, a les matinades
el dolç cant dels ocells.*

*Són melodies tan humils!
com vosaltres, nobles mestres,
que ensenyeu als nostres fills
les més precioses lletres.*

*Ja som a terra millor,
sense mar ni sirenes,
només boscos de dolça olor
i... contemplem la nit serena.*

*Vosaltres que sou el cor
de tota aqueixa infantesa,
endavant... que sou promesa
si ho feu amb tant d'amor.*

*I... sota tan gran serena
els mestres van ensenyant,
que tota aquesta terra
només és dels catalans.*

JOAQUIM QUER i COLL

LA CREU DE LA MONEDA I UN SUGGERIMENT

Hi ha un adagi que, més o menys, diu: «Hi ha massa vi per la missa. Hi ha poc vi pel molí. Bebem-lo».

Si apliquem aquest adagi a la nostra festa, crec que no seria cap disbarat dir: Hi ha massa festa per escriure-la. Vivim-la!

I dic això perquè és fàcil caure en la temptació d'escriure sobre la festa. De parlar de com és d'emocionant i agradable el fet de trobar-se amb els companys de fa molts anys i amics de sempre, etc., etc.

La nostra trobada, la nostra festa, s'ha de viure com el vi s'ha de beure. És massa per poder-la descriure.

De totes maneres us estimaria que em deixéssiu fer una excepció. A canvi, prometo no parlar de la part positiva... que és quasi tot. Parlaré d'una part negativa. Com tota moneda té una cara i una creu. I d'aquesta no n'ha parlat mai ningú. Doncs, parlem-ne avui:

La part negativa de la trobada és que obra en nosaltres com a recordatori impenitent del fet que cada vegada hi acudim amb un any més al damunt de les nostres espatlles.

«Que bé que et conserves!». «Sembla que el temps no passi per a tu». Clatellada! Recordatori que sí que ha passat un any més.

«En canvi, saps... Doncs està força malament».

Clatellada!

I en donar-nos comiat?: «Adéu, fins l'any que ve, que ja en tindrem un de més».

No us sembla que és una llàstima que la nostra estimada festa tingui tan bonica la cara, però hagi d'arrossegar aquesta creu?

Per eliminar-la, per poder-la viure molt temps, perquè ningú no hi manqui, perquè hi hagi baralles per assistir-hi... em permeto de fer un suggeriment a la comissió. Li serà de mal complir. Per la comissió que ha assolit tantes coses difícils, jo crec que fins i tot pot aconseguir un miracle. Aquesta és la qüestió:

Per què no cerca i troba l'artifici, el truc enginyós que garanteixi a tots els assistents, que, pel sol fet d'assistir-hi (això sí, amb l'estricta dret a fer-ho) cada any que vinguin en tindran un de menys?

Crec que la ressonància seria extraordinària. La iniciativa dels solters de Sort quedaria molt enrera: notes a la premsa, visites, baralles, per assistir-hi...! Quina bogeria!...

Amics de la Comissió organitzadora: el suggeriment està fet.

Tot queda en les vostres mans.

JAUME GALÍ

Que un cop ballada la sardana de germanor, tots tinguem un any de menys.

RECULL DE LA HISTÒRIA DE SANT JULIÀ DEL LLOR

Havent Bonmatí assolit l'any 1983, una independència municipal, és lògic que especialment els bonmatinencs, tinguem coneixement de la història del poble amb el qual ja fa cinc anys compartim plegats l'administració.

Ipsa Lauro i després Sancti Juliano de Lauro, són dos noms amb els quals antigament eren conegudes la parròquia i el poble de Sant Julià del Llor. Això fa que la seva antigor es perdi al llarg del temps. Com a testimoni en tenim les restes dels monuments funeraris que ens parlen d'unes edificacions romanes i que són conegudes amb els noms de «Casa dels moros» i també «La Cavorca». N'és mostra també el pont romànic que es manté prop del carrer Vell i que segurament la seva construcció es remunta al segle XI o XII. Ho és també l'església que fou consagrada al culte l'any 949 i que abans, al 884 era una cel·la monacal. Segons els coneixedors està alçada sobre un poblament ibèric.

Al 1363 és venuda pel rei Pere el Cerimoniós la jurisdicció de Sant Julià junt amb la d'Amer, essent recuperada al 1381 per l'Abat d'Amer.

També es cita el nom de Sant Julià en el testament efectuat pel compte Borrell de Barcelona l'any 993. A l'arxiu parroquial de Sant Julià, poc abundós de dades, pel fet que la seva població ha estat sempre d'un nombre molt reduït, s'hi troba un llibre, el més antic de tots, de l'any 1658. Trobem que al 1339 el poble estava format per 7 focs o famílies. Al 1717 tenia 55 habitants i al 1787 en tenia 191. Mentre al 1809 eren 225 veïns, la mortalitat va ser molt crescuda. Va tenir la dissort de perdre 27 persones, morts que oficialment foren declarades. (El capellà Rd. Benet Ribot, va suposar que eren més). En foren les causes la invasió francesa i la pesta ocasionada per la mateixa. També ens dona fe de la seva antiguitat que al 1426 va ser adquirit per en Pere Bonmatí el «Molí de Lauro», molí del Llor, que feia uns anys el Rei Martí I l'humà, havia concedit els drets d'aigua per l'explotació del dit molí. Les seves aigües eren recollides de la sèquia de Sant Julià.

Ha estat sempre un poble eminentment agrícola. Està format per masies a l'entorn de la muntanya; per tant el seu element de vida ha estat l'agricultura i la ramaderia. Al peu de la muntanya, prop del Ter, té tres nuclis de població que s'acullen en tres carrers ben separats, el Petit, el Nou i el Vell; aquest gairebé davant la Cellera és el més antic de tots, puix les llindes de les seves cases duen inscripcions dels anys 1700.

Abans del 1800, el poble té un altre element de vida; és l'explotació d'unes mines de les quals se n'extragué barita i plom. Anaren funcionant durant molts anys amb més o menys prosperitat fins l'any 1972. També en aquesta centúria (la del 800) s'hi havia creat una indústria tèxtil. Fou la que més tard es traslladà a Banyoles per continuar la seva explotació i funcionar amb el nom de Teixits Gimferrer. En plegar aquesta indústria, els drets d'explotació de l'aigua passarien a favor de les Indústries Burés, les quals continuen subministrant el regatge. El desbordament del Ter al 1940 va fer desaparèixer les restes dels 16 o 18 pisos de la fàbrica. Les mines i la fàbrica donaren una vida més pròspera al poble.

El moment més florent de Sant Julià comença a finals del 1800 i començaments del 1900, quan la Revolució Industrial s'imposa a Catalunya. Té a la vora Anglès, població en la qual neixen les Indústries Burés. A tres quilòmetres, seguint el curs del Ter, el Sr. Manuel Bonmatí funda una colònia que portarà el seu nom. Això és la causa que el fet d'obrir un canal, de construir unes naus industrials i uns carrers, doni molt de treball i que el poble de Sant Julià participi dels seus fruits. Aquesta prosperitat fou augmentada quan les fàbriques de Bonmatí foren posades en funcionament, puix el personal, especialment el femení, hi era molt sol·licitat. El 90% de les cases del carrer i masies enviaven les noies i vaillets a filar i teixir a Bonmatí i Anglès.

Gairebé el terreny de la població estava en mans de tres latifundistes o grans propietaris. Per ordre d'importància eren Bonmatí, Anglesell i Valls. La magnitud de la família Bonmatí de tots és coneguda; la seguia en importància la família Anglesell, que malgrat viure en la casa pairal que porta el mateix nom, era d'un rang molt elevat. En data del 1720, a l'arxiu parroquial de Sant Julià, és citat un tal Salvador Anglesell, com el senyor del mas Anglesell. Cal fer esment d'un document del mateix arxiu que posa «...en consentiment del Honorable Narcís Llach y Anglasell, Balle de la Vall de Amer y Obrer de esta Yglesia Parroquial de Sant Julià del Llor en lo present any 1751...». Aquest document ens diu que un home de Sant Julià va ser Batlle de la Vall d'Amer, i a l'hora que el nom de la casa de ca l'Anglesell, neix d'un cognom.

La muntanya de Sant Julià era foradada per tots els costats puix eren nombrosos els pous i mines que hi existien. Es coneixien entre d'altres amb els noms de: la Rosa, la Vigilada, el Serrat Blanc, Santa Antonina, la Velata, la Rosario, la Josefa, la Carlota i l'Abundant. Les dificultats més grans que sempre ha tingut Sant Julià han estat els mitjans de comunicació. El mineral sortit de les mines es feia amb carros conduïts per tirs d'una o més mules. Aquest material anava directament a la càrrega del tren a Girona.

El pont romànic de Sant Julià, prop del carrer Vell.

Més tard era carregat a Bonmatí quan va sorgir el tren d'Olot. Finalment un cop fundada la colònia, en la coneguda actualment plaça del motor, s'hi aixeca un molí per triturar la barita extreta de les mines.

Com que la major part de la producció procedia de la part exterior de la muntanya, des de la Vigilada, entre can Rigau i la Rovira, es va muntar un servei de vagonetes que amb el corresponent desnivell i amb el seu propi impuls feien el transport fins on més tard va ser can Sidro, en què hom disposava dels corresponents rentadors. D'aquí el mineral anava directe al molí per a ser triturat. Els anys que aquesta indústria minera va resultar més fructífera per Sant Julià i fins i tot per Bonmatí, va ser entre els anys 1914 i 1918, durant la primera guerra europea. Els últims esbatecs van ser entre els anys 1950 i 1960 i foren deguts a la falta de recursos del país durant la postguerra espanyola i la segona guerra mundial. L'últim explotador de les mines va ser Joan Ripoll Arbolí. Aquest industrial al final s'establiria entremig de Sant Julià i Bonmatí on bastí una foneria de plom.

El cas més punyent, dolorós i dramàtic va produir-se l'any 1921. El fet va ser el següent: la mina de plom la Carlota que explotava en Josep Bosch estava situada entre can Talaia i el carrer Nou, de la qual se n'extreia principalment plom; una nit, el pes de l'aigua va rebentar un departament separat en dos per una paret de totxos. Aquesta amb l'empenyiment de l'aigua va esbotzar originant 7 morts. Aquestes mines i els seus terrenys foren absorbits per les I.E. Bonmatí que eren les que subministraven el corrent elèctric.

Persones que més tard tingueren un paper molt destacat en la política nacional, van sobresortir en el funcionament de les mines. En Josep Bertran i Musitu va ser ministre entre els anys 1910 i 20 i pels fets de maig a Barcelona, va tenir part molt activa, per ser un dels capdavaners del Partit Obrer d'Unificació Marxista (P.O.U.M.). L'altre va ser en Manuel Portela Valladares, que després de la revolució d'octubre de 1934, va ser governador civil de Barcelona i posteriorment, l'any 1935, president d'un dels últims governs de la República. Hi va haver una tercera que sembla que fou un dels principals accionistes de la companyia; aquest va ser el comte de Romanones que en aquells anys era el capdavaner del partit lliberal.

Encara, però, al 1953 durant l'auge de les mines d'Osor, aquestes varen fer un intent d'explotació que va durar una colla de mesos. Els problemes van ser un cop més, les inundacions. Malgrat gaudir d'una tècnica força avançada, quan venia un excés d'aigua al Ter, aquesta es filtrava i malgrat les potents bombes es feia difícil dominar-la, ja que les aigües no eren controlades per l'envasament de Susqueda. Va ser l'última temptativa d'explotar unes mines que com a mínim han tingut una vida discontinua de més de dos segles.

Al 1907, el poble de Sant Julià, assessorat pel fundador Sr. Manuel Bonmatí, fa un intent de segregació del municipi d'Amer. És fallat pel Senat desfavorablement el 9 de maig de 1912.

La mil·lenària capella de Sant Julià, que ja existia com a parròquia abans del 1086, serà el temple que acollirà al llarg del anys els sanjulianencs en matèria de religió. En l'arxiu de la Parròquia hi ha una relació de tots els capellans haguts des de l'any 1580 fins l'actualitat. La Parròquia tenia diferents grups de col·laboradors. Trobem que a l'any 1910 hi havia pabordes de Sant Julià, de la Puríssima, del Sant Crist, de la Verge dels Dolors, de l'Obra, de Sant Pere Màrtir, del Roser i de Sant Antoni.

Des de sempre l'entrada a l'església havia romàs dintre del cementiri. Aquest en ser construït de nou l'any 1875 va fer que la capella i el nou cementiri quedessin separats. El seu cost va ser de 605 rals.

A l'any 1858 i degut al fet que la pujada per anar a la capella era molt pesada, el rector Mn. Cadanet, intenta aixecar una església a baix el pla pressupostada en 130 unces d'or. La part econòmica ja estava força solucionada, però van sorgir altres impediments per portar-la a cap.

Com anècdota direm que en una de les visites pastorals, el capellà va fer una explicació tot voltant la capella amb el Sr. Bisbe. Començant per la part nord el capellà diu: «Veu Sr. Bisbe, aquests terrenys que des d'aquí contemplem? Són les masies de la parròquia», i tot seguit anava dient el nom de cada una d'elles. Dirigint-se vers l'est li dona l'explicació de les mines, de la colònia Bonmatí, etc. A la part sud, la que té més perspectiva, li mostra la panoràmica amb el pla de Sant Julià, la vall d'Anglès, Trullàs i Vilanna, creuades pel Ter. A l'oest li mostra part de Sant Julià i la Cellera. Mentre el Bisbe feia grans elogis de les magnífiques vistes aguaitades des de tots els indrets, el capellà el torna acompanyar i comença a donar l'explicació que havia fet referint-se a la part nord. El Bisbe, a l'acte, l'interromp i li diu: «—Bé, però això ja ho hem vist». El capellà que li contesta: «—Sr. Bisbe, jo fa una colla d'anys que ho veig cada dia i encara no m'he queixat mai, i vostè ja ho fa el primer dia». Diu que l'experiència va ser positiva, ja que al cap de poc temps va arribar al pobre capellà un nomenament a una més plàcida parròquia.

S'explica també una anècdota d'un capellà que era molt afeccionat a jugar les cartes. Era tal la seva obstinació que, un cop, celebrant la missa i en el «Dóminus vobiscum», amb els braços enlaire adreçant-se als seus fidels els hi diu «oros són trumfos».

Al costat de la capella, i davant el mirador de cara a Anglès, hi ha un recte i altiu xifrer alhora centenari que dona una imatge molt maca a la mil-lenària capella. L'últim dia de la guerra civil hi havia les metralladores dels soldats de la República disparant vers Anglès mentre des d'aquí ho feia l'altre exèrcit que enviava les canonades de les metralladores pesades cap a la capella. Mentrestant va romandre, durant 24 hores, en mig de l'espessor del xifrer un espectador, des d'on va sentir sortosament només xiular els trets.

Prop de l'església, tocant les parets del cementiri, per la seva alçària en l'any 1958, amb motiu d'establir-se la televisió en aquest entorn va ser aixecat un repetidor que permeté veure la imatge als pobles d'Anglès, Amer, Bonmatí, la Cellera, Constantins, i part de Vilanna.

Com hem dit anteriorment, un dels inconvenients més grans que ha tingut Sant Julià al llarg dels anys, han estat els mitjans de comunicació. Com que les carreteres engravadades no existien, hi passava el camí de carros que anava d'Amer a Girona i que creuava el Ter davant la Cellera. Quan aquest era molt abundós i dificultava o impossibilitava el pas dels carros; aleshores es feia ús d'una barca o plataforma que traslladava els carruatges a l'altre costat. Emperò hi havia una tresquera pels caminants que era coneguda amb el nom del «pas de la Salva».

Seguint el curs del riu cap a Bonmatí (la colònia encara no hi era), hi havia un camí que conduïa al molí del Llor, i en feien ús els pagesos per anar a triturar el gra. Quan la colònia ja existia, continuava essent l'únic vial per anar-hi. Sovint, però, a causa del terreny i de les pluges, sorgien dificultats i els carros en quedar encallats havien de sol·licitar l'ajuda dels bous de la Fundaria. Quantes vegades s'hi havia trobat en Primerenc que era el primer transportista! Ja més allunyat quedava Amer, que solia ser freqüentat per la pagesia els dimecres, ja que s'hi celebrava el mercat.

Hi havia un camí pels vianants del què molta gent feia ús, especialment els que anaven a treballar a Bonmatí. Era un camí la mar de bonic, que seguia paral·lel al canal que començava després de la Fundaria i s'acabava al pont de can Tulsà. Era un camí idíl·lic, rodejat d'aigua i vegetació i la seva constitució convidava els festejadors a anar molt arrapadets. Algun atrevit vers l'any 1950, quan ja el país s'estava motoritzant, s'atrevia a passar-lo a cavall de la moto. Alguna vegada el camí ja no era tan romàntic, perquè l'agosarat anava a parar al fons del canal.

L'altre mitjà de comunicació eren dues barques mogudes per força humana i amb l'ajuda d'un cable. L'una unia el poble amb Anglès, l'altre amb la Cellera. Quan venia una riuada, que era sovint, en no ser les aigües controlades pels envasaments, els treballadors que anaven a Can Burés es veien obligats a donar la volta pel pont de Bonmatí. D'aquesta època de les barques, hom recorda noms de cases dels carrers que van tenir molta marxa com eren: can Primerenc, can Talaia, cal Nano, can Buc, can Galo, can Xicot, can Met, can Cià, cal Cistellé, can Peric, can Camilo, can Quim, cal Fusté, can Ribes, etc.

El cognom que més ha abundat a Sant Julià des de segles, és el de Puigdemont. Ja fa més de mig segle va ser un home de Sant Julià amb aquest cognom que va actuar com a reivindicador en la pau renença.

Antigament se celebraven tres festes. El dia 7 de gener es feia la festa en honor del Patró Sant Julià; el primer diumenge de juliol s'honorava Sant Pere Màrtir i el 28 d'agost, que era Sant Agustí, es comem-

L'avi del "Restaurant la Barca". Quatre generacions d'aquesta família han sigut els barquers.

morava el Roser. No cal pas dir que la més important era l'última, ara la Festa Major que es continua celebrant en honor de Sant Agustí. Era el 28 d'agost i en alguna ocasió, davant les discrepàncies que hi havia entre els veïnats dels carrers Petit i Nou amb el Vell, s'havien organitzat dues festes, i com era d'esperar van acabar amb discòrdies i força malament.

De tant en tant, a la comissió organitzadora li sorgien dificultats per portar endavant la festa. Eren les traves que sovint posaven les cobles per haver de pujar a peu a la capella per tal de cantar l'ofici. N'hi havia una que s'ajustava bé als tractes. En el pacte s'estipulava que el sopar havia d'ésser d'anguiles a l'hostal de can Primerenc. Aquesta no era ni més ni menys que la Principal de la Bisbal, amb els germans Saló, Barnosell, Rigau, etc. En els primers anys de la dècada del 1930 sempre feia acte de presència a Sant Julià; la causa real era que els venia de camí envers Sant Hilari, ja que la festa era l'endemà. Sí que s'ha de constatar que la Principal tenia una simpatia pel poble de Sant Julià.

En aquesta mateixa dècada, el capellà Mn. Joan Costa, contracta amb el Sr. Josep Maria Bonmatí, l'arrendament d'un terreny que servirà d'esbarjo per jugar-hi al futbol, i es forma una agrupació que portarà el nom de «Joventut Esportiva Sant Julià del Llor». Per altra banda i amb motiu d'haver-se assolit a Catalunya l'Estatut, es construiran unes escoles. Cedirà el terreny, en unes condicions força generoses l'esmentat Josep Maria Bonmatí i Pujol.

Com hem dit anteriorment, l'any 1953, les mines d'Osor intenten una nova explotació de la mina la Carlota. Per portar-la a cap és construïda una carretera per la muntanya fins al cementiri de Bonmatí. Malgrat d'ésser amb caràcter privat facilitarà en gran manera les comunicacions amb la colònia.

A l'any 1977, es portà a cap la construcció d'un pont sobre el Ter que uní el poble amb Anglès. Sembla que el finançament no va ser portat correctament, per tal com en l'actual 1987, tot just és econòmicament liquidat.

A l'any 1980, les associacions de Sant Julià, junt amb les de Bonmatí, donen suport a un expedient de segregació tal com varen fer al 1912. L'objectiu és separar-se del municipi d'Amer i establir-se com a municipi independent. Aquest tràmit que necessitarà més de dos anys per ser pronunciat, serà aprovat, i farà que ambdós pobles formin un ajuntament i s'administrin els seus propis béns. Un dels resultats positius que això haurà comportat és l'annexar els dos pobles mitjançant una carretera asfaltada que travessa per entremig de la vegetació, llocs tan frondosos i bells com són la «font del cabrit», «la Rompuda» i «Rocarubia».

Actualment la motorització fa que els dos nuclis restin a menys de cinc minuts l'un de l'altre i que els bons desitjos dels seus habitants l'apropen més encara.

BENET VALENTÍ

* La capella està situada al bell cim de la muntanya a una altitud de 280 metres.

M'ESTIMO LA VIDA

M'agrada la vida feta de detalls, copsant-ne belleses no per menys vistoses mancades d'encants. M'encanta i m'agrada quan el dia neix, el sol obirant-se arran de serrat, o bé emmirallant-se entre el cel i el mar. M'encanta de veure el cel net de núvols d'un matí d'estiu, l'aire fresc encara, passada la nit. M'agrada sentir les velles campanes del vell campanar, perdent-se les notes de sa cantarella a través dels camps, tot difuminant-se per entre el cel blau. M'agrada sentir la fressa de l'aigua, ben clara, esmunyir-se calmosa pel llit del torrent. M'agrada la ufana tan groga i galana dels naps ja florits, o la sang vermella d'un mar de roselles gron-

xant-se gentils. M'agrada la volta estrellada del cel una nit serena del mes de gener. M'agrada seguir les corbes que deixa el vol d'un ocell. M'agrada tenir asseguts a la falda els fills dels meus fills. M'agrada la pau, l'escalf de família al voltant de la taula de plats ben farcits. M'encanta llegir una i altra pàgina del llibre escollit. M'agrada sentir vibrants les rialles dels infants jugant. M'agrada escoltar airoses sardanes, també puntejar-les, el cor ple de joia, les mans ajuntant. M'encanta enfilar-me al bell cim de les muntanyes per copsar-ne d'altres allà a l'infinit, o el mar, o la plana, els pobles i els rius. M'agrada escoltar el flauteig de la merla, les grans refiledades dels ocells anònims a dintre del bosc. M'agrada fruit tota la bellesa de petites flors al marge gronxades pel suau ventijol. M'encanta la pau d'un bon dia que neva, les volves tan blanques caigudes del cel, posant-se a la terra tot embolcallant-la amb son blanc mantell. M'agrada de veure el ramat quan pastura, ja sigui a les feixes, ja sigui en el prat, el gos vigilant-lo, el pastor encisat. M'encanta la calma del mar mentre es gronxa, immens reflectint-se a posta de sol. M'agrada el petar furient de les ones morint i esberlant-se contra el fort penyal. M'encanta la pluja suau i calmosa d'un dia d'hivern, m'agrada sentir-la petar furiosa, al llit ben calent. M'agrada la fruita temptant-me a la branca. M'encanta l'olor de la terra humitosa tantost capgirada deixant un goret; m'encanten els ulls dels vedells i les vaques mirant fixament. M'agrada asseure'm al banc d'una plaça, passeig o carrer; la gent mentre passa són per a mi un misteri que mai no entendre. M'agrada la calma del mes de setembre, del maig l'alegria d'un cicle que neix, m'agrada la pau del Nadal en família, l'amor dels meus fills, m'agrada l'encís que el desembre respira, el bes de l'esposa, la forta encaixada vinguda d'amic. M'agrada aquell vell que la vida sap viure, de cara arrugada i cabell tan gris. M'encanta el jovent despertant a la vida content i feliç. M'agrada el record d'altres temps i altres dies; estimo la pàtria on m'ha tocat viure, la llengua que parla, les aus, les muntanyes, les planes i els rius. M'encanta la casa pairal catalana, voltada de plantes, conreus i de bosc. M'agrada el xiprer, el lloret i l'olivera, l'altívol pollancre que guarda aquell niu. M'agraden els camps grocs de blat o civada gronxant les espigues daurades al vent. M'encanta la fosca que envolta la tarda, a prop la tempesta que passa al moment. M'agrada el fresseig de la font d'aigua clara al peu del camí. Estimo l'ermita humil i ben sola daurada pels segles enmig de l'oblit. M'agrada la vida senzilla i planera que Déu m'ha donat; m'agrada esplaiar-me entre mil meravelles que tinc al voltant; m'agrada estimar i ser estimat. M'agrada la vida feta de detalls.

ISIDRE CASADEVALL

N'ESTEM AGRAÏTS

El meu escrit anterior deia: dona gust i és una gran sort, tenir uns bons companys i donar les gràcies a Déu i a totes aquelles persones que em varen ajudar a ser el que sóc, per l'ajut material que vaig rebre.

Tenim la sort de tenir algunes persones entre nosaltres a les que podem mostrar el nostre agraïment. N'hi ha d'altres, que varen fer molt i que estimaven el nostre poble de les quals en vàrem treure molt de fruit.

Una d'aquestes persones era en Mn. Miquel Janoher, que dedicà tota la seva joventut sacerdotal a la nostra formació, fins que va caure malalt.

En tota la nostra formació espiritual, són pocs els que poden dir que no varen rebre el seu ajut. I no solament espiritual, sinó cultural: sigui en obres de teatre, futbol, cant, etc. Seria difícil d'anomenar-les totes.

I, nosaltres, com li hem correspost? No seria bo que algun carrer del nostre poble de Bonmatí fos dedicat a aquesta persona, que tant va fer pel poble i per tots nosaltres?

Crec que tots els que el vàrem conèixer i hi vam tenir alguna relació donaríem un sí unànime.

Tant de bo que fos així, que com més aviat millor poguéssim demostrar el nostre agraïment.

Mn. RAMON ROS

UN SOMNI EVOCADOR

És possible que les xerrades i les incidències de la TROBADA, necessitaven un merescut descans en la mateixa nit de la nostra festa i potser recordant les recents converses dels participants i les ja difuses figures dels companys que s'havien acomiadat, han fet que tots aquests emotius moments viscuts durant la diada propiciessin, en el silenci de la nit i en la complicitat del primer son, que tornés a viure temps llunyans, mitjançant un somni joiós i melangiós al mateix temps. La imaginació començà a treballar afanyosament i vaig somniar que estàvem en el col·legi i fèiem les classes en la torre del Sr. Bonmatí, en una aula en què tots junts els nois i les noies més grans, escoltàvem les lliçons del Sr. Ballesta en una sala amb força claror, on la llum entrava per uns finestrals d'una tribuna en forma de mitjalluna que sobresortia al jardí. He recordat la cara de molts nois i moltes noies coneguts. Dissortadament alguns ja ens han deixat. A d'altres, les circumstàncies els han impel·lit a terres llunyanes i no els hem vist més. No anàvem pas uniformats, com solen anar ara els escolars en la vida real. La majoria dels companys estaven molt atents a les encertades explicacions del senyor mestre. Però alguns es distreien mirant el sostre o alguna mosca que volejava per les taules. I d'altres es fixaven més en les noies que en el mestre, perquè, val a dir-ho, moltes d'elles eren força boniques i de molt bon veure, ja que feien molt de goig, cridant suficientment la nostra atenció, per clissar-les de reüll amb l'interès propi de la pubertat que començava a traspuntar.

Sembla que la lliçó girava sobre urbanitat i bons costums. El mestre intentava fer-nos entendre la importància de la convivència entre totes les persones, de donar la dreta sempre a la gent més gran i si anàvem dos, posar-nos un a cada costat. De cedir el seient a l'altra gent, principalment en els llocs públics, en el tren o transports i a ser possible en tots els moments. Respectar els animals, les plantes i les persones de més edat, les més febles que nosaltres o disminuïdes físicament, és a dir totes les més necessitades. De no burlar-se mai de ningú i menys de les que tenen minvades les facultats mentals i que, pobres, no saben el que fan. Acceptar i acollir les persones que no parlen o que no pensen com nosaltres, ja sia religiosament o políticament, o les que tenen la pell de diferent color a la nostra. En una paraula, aprofundir en el coneixement i respecte humà en totes les seves facetes o variants.

D'aquesta manera, ens deia, els altres també ens respectaran a nosaltres i el que és més important, ens toleraran. Ens recordava que tothom té coses aprofitables i dignes de tenir en compte, encara que d'antuvi ens sembli que només tenim raó nosaltres. És bo, deia, dissimular els possibles defectes dels altres, intentant no voler ser superiors a ells, que en aquest món ningú no és perfecte. Ens repetia que cap persona no disposa de la veritat absoluta i hem d'estar sempre oberts a punts de vista diferents. Recomanava la netedat a l'escola, a casa, als carrers i places dels pobles (particularment el nostre). I sempre ens posava l'exemple de Suïssa, la nació més neta i educada del món, com potser molts haureu pogut comprovar més tard en algun viatge turístic.

La lliçó era força més llarga i plaent i ens recomanava moltes més coses, totes elles prou interessants i atractives.

Després de la classe, alguns companys varen anar a treballar en la pròxima tirada de la revista L'AMIC, ja sia component, dibuixant o solventant mil i un problemes existents. D'altres anaren a la biblioteca, on estaren una estona pensant en la lliçó i tot comentant-ho amb els altres companys es feren el ferm propòsit de posar a la pràctica aquelles ensenyances relativament fàcils de complir tan sols posant-hi un xic de bona voluntat.

A la sortida de l'escola, alguns alumnes xalaven jugant al tennis, al «criquet» o al futbol, mentre d'altres cultivaven flors o verdures en una parcel·la del camp de pràctiques agrícoles que hi havia davant del col·legi i que cada noi i cada noia en tenia cura.

En despertar sobtadament pels efectes del despertador, mig endormiscat encara, vaig donar un petit repàs a tots aquells anys transcorreguts i pel que he pogut observar al nostre entorn, no tot ha estat tan senzill com desitjava el Sr. Ballesta, ni tan sols com algun de nosaltres hauria volgut en aquells moments. Per desgràcia, les llavors del nostre professor no han germinat prou satisfactòriament arreu de la terra tal com ell desitjava.

Si cadascú de nosaltres féssim examen de consciència i analitzéssim imparcialment el que hem fet al llarg de la nostra vida i tot allò que podríem haver fet amb una mica de bona voluntat, segur que ens sentiríem una mica decebuts, i, pensant amb aquelles lliçons, desitjaríem per als nostres descendents un futur més esplendorós, en una societat molt millor cada dia, més educada i més solidària amb el pròxim, per tal que poguéssim conviure tots en pau i harmonia, sense odis ni enveges i tant de bo que es destapessin dels nostres ulls els tels de gelosies i egoïsmes que a voltes no ens deixen descobrir el bon cor de l'altra gent, QUE AL CAP I A LA FI, EN AQUEST MÓN SOLS HI ESTEM QUATRE DIES...

PERE MOTJER

LA NOGUERA

Començar un escrit acceptant de fer un treball reconeixent que la teva ploma és molt pobra, és predisposar l'ànim del lector a no continuar llegint; amb tot, però, espero que sereu magnànims i comprendreu que de Josep Pla només n'hi ha hagut un.

Voldria tenir una mínima de l'habilitat d'aquest escriptor de les nostres lletres per situar-vos en l'ambient i en el paisatge de la Noguera, que és la comarca on he escollit per descansar els dies plàcids de la meva vida, després de deixar enrera la joventut.

La tria va recaure en aquesta abrupta i pre-pirinenca comarca que m'era completament desconeguda i resulta ésser una de les més seques i pobres de Catalunya. És un país desertitzat per l'abandó dels seus habitants que han deixat terres i pobles buscant un nivell de vida més alt a les zones industrials.

Suposo que pensareu, què hi puc trobar en un lloc així, a part de la tranquil·litat, que és per a mi prioritària? Hem de pensar que cada raconet del nostre país ens pot donar sorpreses agradables i trobar al·licients suficients per a gaudir de les restes de temps remots i de la història.

Segurament que per raó de la sequera del país, els boscos de roures i alzines tenen un contrast molt accentuat, cosa que el visitant agraeix.

A la carretera de Balaguer a Tremp, en ple port d'Àger, es troba el poblet de Fontdepou, on tinc la meva residència, que pertany al municipi d'Àger. Àger està dintre la vall del mateix nom, al recer del Montsec. La majestuosa mola li dona un gran caràcter i confereix a la vall una sensació de protecció com si es tractés d'una mare gelosa que protegeix aquesta filla, tant poc afavorida per la natura, de les cruets i fortes gelades del Pirineu.

El Montsec està atravesat per dos rius: el Noguera Pallaresa i el Noguera Ribagorçana. En aquest últim hi ha una reserva de llúdrigues, ara protegida.

En el Montsec tenim també la reserva del Voltor, l'única en tot Europa.

Per cert, que aquest estiu, des de casa mateix, vàrem veure un espectacle meravellós; va començar una parella voltant per sobre nostre, després una altra, i tot voltant, ara guanyant altura, suara perdent-ne, anaven fent pinya; al final optaren per aterrar sobre la carronya d'un xai. Per acostar-nos a l'escenari, vàrem agafar el binocle i poguérem seguir les evolucions, amb les baralles incloses. Vàrem comptabilitzar dotze exemplars d'aquesta extinguida espècie a la resta d'Europa. Com he dit abans, va ser un espectacle digne de veure.

Seguint amb el Montsec, en la seva part més alta, Sant Alís té una altitud de 1.674 metres. És d'aquí on es precipiten els «Ala Delta» per practicar el vol lliure. Cada any s'hi celebren els campionats d'Espanya d'aquesta modalitat, i en fa tres que s'hi celebrà el campionat del món. Diuen que és el segon lloc del món més adient per a la pràctica d'aquest arriscat esport. (El primer és al Japó). Tot l'any podem contemplar matrícules de totes les nacionalitats, ja que entre el vol lliure i l'escalada, que és l'altre atractiu que té el Montsec, estem molt visitats.

Referent a l'escalada, hi ha dies que hem comptabilitzat en les cordades 50 persones. L'equip de l'Everest (hem fet el cim) és també un dels que molt en gaudeixen.

Als qui no ens agrada aquest risc, ni tampoc tenim ja edat, podem optar per l'excursionisme i la recerca de fòssils o visitar esglésies romàniques.

Segurament que els que sigueu més o menys afeccionats als fòssils deveu saber que aquí al Montsec tenim els jaciments més importants d'Europa després d'Alemanya, pel que fa a fòssils marins.

Els vestigis d'ermites i santuaris romànics són molts i al nostre municipi hi tenim la bonica i sorprenent ermita de la Mare de Déu de la Pertusa, que només té accés per camí de cabres. És la més petita que jo conec; està situada sobre una roca i queda totalment penjada com si et trobessis a la proa d'un vaixell des d'on s'albira, al davant, les muntanyes d'Aragó, i a baix, el pas del Mont-Rebei.

JOAN BOADA SOLER

EL TER

Aquest senzill treball va adreçat a aquells companys que per alguna circumstància van deixar aquestes contrades i el destí els portà a viure lluny de la conca baixa del Ter.

L'any passat, el company Pigem, en el seu treball en L'AMIC, esmentava el nostre riu Ter, frase que em va quedar a la memòria i és el motiu del present escrit.

El seu cabal d'aigua és patrimoni de tothom i tothom n'ha fet ús, a vegades en sentit positiu i d'altres negatiu. Desgraciadament l'últim ha predominat sobre el primer. I m'explicaré.

De la nostra infantesa tots recordem el riu i els seus bonics racons que coneixíem amb els noms de «la gorga de la Rajoleria» i «la gorga del sorreig», aquesta tocant el vell camp de futbol, davant de can Pipeta. Allí tots hi vam exercitar les primeres lliçons per tal d'aguantar-nos sobre l'aigua i després de poc temps ja sabíem nedar. Perquè en aquestes voreres de riu hi passàrem estones molt agradables, jugant i fent ximpleries pròpies de vailets i a la vegada fruit de les transparents i cristal·lines aigües d'aquest nostre Ter. Ara tot això no és possible i no ho és, de possible, perquè entre tots l'hem transformat.

D'aquelles aigües pures i netes, ja no en queda altra cosa que una immensa claveguera a cel obert com ningú no es podria imaginar. De l'herència que ens deixaren els nostres passats se n'ha fet mal ús, i és una pena per a tothom, especialment per als que vivim a la seva ribera.

Un biòleg deia: En un riu com el Ter, on han bastit complexos hidràulics com el de Sau, Susqueda i el Pasteral, les aigües riu avall, se'n ressenten i fan que la flora i la fauna siguin perjudicades. Això és motiu que l'ecosistema sigui variat per les valls on circula fins arribar a la seva desembocadura.

Aquest és el mòbil que el cultiu de l'hortalissa, a diferència d'abans, tingui dificultats pel seu creixement. Per exemple les tomateres; tot i tenint-ne molta cura i emprant sulfat ben sovint, tenen una vida malaltissa. La fredor de l'aigua tampoc no és bona companyona de la verdura, encara que sigui en ple estiu.

Per què aquest canvi? Senzillament perquè el progrés en totes les seves vessants avancen, molts cops sense haver-se fet un estudi previ del sòl i de les aigües del seu entorn.

Ja fa milions d'anys que les aigües van excavar el terreny, formant un congost enmig de les Guílleries, que han donat peu als enginyers de ponts i camins per poder construir embassaments molt importants: Sau, amb 117 milions de metres cúbics i Susqueda amb 220 milions, que regulen i subministren tota l'aigua de l'alt Ter a poblacions molt importants per les seves indústries, i algunes amb una bona densitat de població, com són Planoles, Campdevàrol i Ribes que aprofiten l'aigua del Freser i que després menen al Ter. Aquest des del seu naixement a Setcases, segueix per Campardon, Sant Pau de Segúries, Sant Joan de les Abadesses, Ripoll, Sant Hipòlit de Voltregà, Manlleu i Roda.

Si tenim en compte que moltes de les seves indústries són contaminants, tindrem que, junt amb les aigües residuals, formen unes immenses fosses de brutícia.

Fins aquí els principals motius que d'uns anys cap aquí, hem hagut de suportar, que seguim sofrint i que hem d'acceptar de bon grat o per força. Motius que **entren de ple a l'etapa mecanitzada que vivim**, tal com diu en Francesc Candel en el seu llibre «Els altres catalans».

No tot ha estat negatiu però, ja que el conjunt del complex ha tingut coses positives com per exemple:

- Poder controlar els grans aiguats que les pluges tardorals ocasionaven.
  - Que el seu llit, encara que brut, sigui regulat amb un cabal sempre aproximat, el necessari, tant estiu com hivern, pel regatge i per les indústries.
  - Poder proporcionar amb canonades que segueixen l'antic espai de la via del tren d'Olot, uns 4 metres cúbics d'aigua per segon a la ciutat de Girona, des del Pasteral; com des d'aquí poder-ne subministrar també 8 metres a Barcelona.
  - També són positives les produccions de 85 milions de quilovats hora que proporcionen les centrals elèctriques de Sau, els 180 de Susqueda i els 35 del Pasteral. La d'aquesta tres vegades superior que la d'abans de la seva modernització.

Són un reguitzell d'avantatges i d'inconvenients que són causa del progrés. Sembla tanmateix, que d'aquesta prosperitat en neix un raig d'esperança. A Campdorà, entre Sarrià de Ter i Celrà, una depuradora allí muntada ha fet que les aigües dels canals de l'Escala i Pals, hagin canviat el color i l'olor, fins al punt que ja és possible de veure pescadors sota el pont de Torroella de Montgrí, gaudint amb la canya a la mà.

MARIÀ FORNÉS

Les transparents aigües del Ter a començaments de segle, al seu pas per Bonmatí, quan el riu no coneixia la contaminació.

ALEGRIA EN L'EXILI

M'han demanat que escrigui quatre ratlles en «L'AMIC», i de cap manera podria dir-vos tot el que sento després de l'última trobada, que per a mi fou la primera i on vaig reviure infinitat de bons moments amb tantes companyes, companys i coneguts, saludats novament després d'un llarguíssim parèntesi!

En els anys que he viscut fora de Bonmatí, i principalment en l'exili francès, moltíssimes vegades he pensat i recordat tot allò que va quedar en aquest nostre poble.

Encara que les persones som capaces d'afrontar qualsevol situació i adaptar-nos als medis i condicions més difícils, la llarga estada en un poble mig amagat de França, comportava moltes vegades, sentir un enyorament de les coses abandonades i junt amb la meva família trobàvem a faltar el caliu de les amistats i, jo particularment, els temps de l'escola amb tots els seus components de quan érem infants.

Per això em permeto d'explicar-vos un dels motius de satisfacció i alegria viscuts pel meu pare i jo mateixa i que durant molt de temps compartíem tota la família recordant-ho amb delectació.

Aquell dia, el pare, per encàrrec del seu patró, va anar amb un camió a ajudar a fer el canvi de residència a un cap de la prefectura local que el varen traslladar a Port-Vendres. Sabíem que tornaria tard perquè el viatge era llarg i potser hauria d'ajudar-los a instal·lar.

Sembla que tingueren força feina i, cap al migdia, cregueren convenient d'anar a dinar al restaurant d'un hotel, i quina no seria la seva sorpresa mentre prenien cafè, de descobrir en una altra taula una figura que tenia molta semblança amb un personatge de Bonmatí. Primer va dubtar perquè no comptava trobar ningú conegut, però de seguida es decidí d'anar a escometre'l i quedà meravellat en veure que la dita persona, que també l'havia estat observant, se li avançà tot dient: —SÍ, JOAN, SÓC EL QUE TU ET PENSES!. Efectivament, era ni més ni menys que el nostre mai prou admirat mestre Sr. Cèsar Ballesta.

S'abraçaren i es saludaren efusivament, recordant els temps viscuts en el nostre llunyà poble i tot preguntant per uns i per altres, el Sr. Ballesta li confessà tot apenat, que no vivia a Bonmatí i que ja no era mestre, ja que per les vicissituds de la vida fou destituït, com molts d'altres companys seus.

La casualitat els posà en contacte en un restaurant de Port-Vendres. El meu predecessor fent una feina per guanyar-se la vida i el Sr. Ballesta per uns afers particulars, probablement pel mateix motiu. «Mais» el pare, no va poder esperar l'endemà al matí per contar-nos la seva entrevista. La mateixa nit ens manifestà la seva joia pel retrobament, repetint totes les frases intercanviades amb l'apreciat mestre, i tota la família quedàrem embadalits per les paraules d'ànim que rebérem del citat personatge, fent que no solament aquella nit, sinó durant molts dies comentéssim amb satisfacció els emotius records que ens proporcionà el benvolgut professor i amic.

Records d'aquesta mena, feien que de lluny estimés «vraiment», moltes coses i persones del nostre poble, que ara fa poc temps vaig retrobar de nou, encara que amb els lògics canvis originats pel pas dels anys.

GUADALUPE SOLÀ

ROCACORBA

Massís muntanyós del Gironès, que forma part de la Serralada Transversal Catalana i comprèn el sector nord-oest de la comarca entre la Vall del Ter, el Pla de Banyoles, el pla de Girona i la Vall de Llèmena, i enllaça a través de la serra de Finestres amb el sistema de relleus de la Garrotxa. És constituït per la serra de Rocacorba estricta (que culmina a 985 m. d'altitud damunt el santuari de Rocacorba, formant una cresta que separa les valls de les rieres de Rocacorba, d'Adri i del Revardit), pels seus contraforts septentrionals, les serres de Pujarnol (340 m. alt) i de Sant Patllari, (654 m.), i pels seus contraforts meridionals, la serra de Ginestar (549 m.).

Els materials d'aquest massís són d'època eocènica i es caracteritzen per l'alternança de gresos amb les margues d'un gris blavós, anomenades xalió, que dominen l'extrem septentrional i originen formes suaus i arrodonides (Merlant, Sant Miquel de Campmajor) i els corrents d'aigua subdivideixen els turons originant la formació de badlands; més al sud, damunt les margues, en forma de banda allargada de nord-oest a sud-oest, hi ha una formació detrítica de gresos amb ciment calcari que passen amb gran facilitat a gresos més grossos i a veritables pudingues, que originen relleus abruptes o escarpats, com els escarpats pics de Rocacorba o bé l'estreta banda aprofitada pel camí de Biert a Canet d'Adri.

L'antic poble de Rocacorba és situat a 929 m. d'altitud, en un penyal que culmina el massís de Rocacorba; el poble és centrat per les ruïnes de l'antic castell de Rocacorba i l'església parroquial de Santa Maria. El castell és esmentat des del 1065 i va ser infeudat pel rei als cavallers Rocacorba el 1130, els quals el vengueren el 1168 als Hostoles; posteriorment passà als Cartellà, als Santjulià de Revardit i als Rocabertí. Esdevingué centre de la baronia de Rocacorba, el primer titular de la qual, Jofre de Rocacorba, la vengué el 1402 a Blanca Despou, senyora de la Sala de Sant Martí i muller de Pere Galceran de Cartellà. Durant la guerra contra Joan II, aquest va donar el castell a Francesc de Verntallat, però a la darrerria del segle XV el castell passà als Montagut, i posteriorment als Vallgornera i als Baldric.

L'església de Santa Maria de Rocacorba és esmentada el 1161; inicialment fou l'església del castell i quan aquest va decaure (segles XIV-XV) va ser transformada en santuari marià. L'edifici actual és del segle XVIII; s'hi venera una còpia de l'antiga imatge gòtica de la Mare de Déu de La Pera, d'alabastre policromat que es conserva al Museu Diocesà de Girona. És un lloc molt visitat pels devots de la comarca gironina. Actualment se n'ha fet càrrec una comunitat contemplativa i és en procés de restauració.

JOSEP PIGEM ROCA

NOVA TROVADA

*Ja han fet una altra trobada
els que aquell temps eren nens,
i amb moltes ganes esperen
de tornar-hi l'any vinent.*

*Al meu pare, com tants d'altres,
li ha fet molta il·lusió
de trobar-se amb el seu mestre,
car va ser un gran professor.*

*El vell mestre, a tots recorda,
malgrat els anys que han passat,
el nom dels seus alumnes
i si eren entremaliats.*

*En una nau de la fàbrica
han celebrat el dinar
tot fent petar la xerrada,
que hi ha molt per explicar.*

*A la tarda hi ha sardanes,
i en començar la cobla
ja tothom fa la rotllana
per ballar la dansa nostra.*

*Però enmig de l'alegria,
no hi manca l'enyorança
per aquells companys de l'escola
que ja no són amb nosaltres.*

*I a l'hora del comiat
d'aquesta bonica festa,
ningú no vol dir-se «adéu»
sinó «fins a la propera».*

GLÒRIA CASADEVALL i GIRONÈS

REPASSANT UNA FOTOGRAFIA

Dedicat al bon aficionat Eugeni Casacuberta per la seva valuosa dedicació a la gran tasca desenvolupada com a jugador i directiu, on sabé sortejar prou bé les nombroses travetes i paranys que trobà tant en un lloc com en l'altre.

Foto del F.C. Bonmatí que fa esment a aquest escrit. Sens dubte va ser l'època més brillant del futbol local, que capitanejava l'Eugeni.

A propòsit de rebre d'en Benet, un programa dels partits de la Festa Major del 1980, en què al davant hi havia una fotografia del Bonmatí F.C., va donar-me ocasió per recordar algunes coses relacionades amb el futbol del nostre poble.

No cal dir que aquest esport (a part de la pesca i de banyar-se al riu) era de les poques coses que podíem practicar per distreure'ns. Llàstima que els nostres pares (principalment les mares), el consideraven violent i sempre sofrien per les possibles conseqüències de la nostra integritat física. Crec que una mica de raó potser sí que la tenien, ja que recordo que molt sovint, els dilluns, tant en Pelai Coll com jo, necessitàvem els serveis de la Carmeta Tordera per curar-nos en la farmaciola de la fàbrica, d'algun cop o trompada del dia anterior. Així les nostres mares no se n'adonaven llevat que anéssim coixos o tinguéssim alguna nafra a la cara. Malgrat això res no ens privava de tornar a jugar el pròxim partit, ja que desconeixíem les lesions actuals «d'abductors, lligaments, etc.». Llavors intentàvem practicar un futbol sense tàctiques defensives ni destructores de joc. Era una altra forma de jugar, on només interessava fer gols per mirar de guanyar, en lloc del que fan ara, que solament miren de no perdre. El descans no es tenia en compte ja que molts desplaçaments els fèiem en bicicleta o caminant. Alguna vegada fins i tot anàrem a jugar a Amer tot passejant, i tal vegada el matí del mateix dia, estàvem treballant a l'hort familiar.

Com a compensació, jugar al futbol, ens permetia passar el diumenge sense massa despeses, jo diria que pràcticament cap. Per a molts de nosaltres, en aquells temps les possibilitats econòmiques eren molt migrades, i de no ser pel futbol ho hauríem passat bastant malament. Això ens permetia gaudir i conèixer molts pobles i paisatges que d'altra manera hauríem tardat més temps a conèixer. Però no tot eren satisfaccions; també va ser motiu de problemes i contratemps, però ho varen ser molt més per als directius i aficionats que potser per als jugadors. Recordo també que l'aiguat de l'any 1940 ens va deixar sense camp de futbol, i llavors sí que fou necessària la col·laboració de tot el poble per reconstruir el que el riu ens va prendre. En aquesta ocasió es va posar a prova l'entusiasme i l'esforç col·lectiu de tothom, però particularment de la Junta Directiva i de molts afeccionats, entre aquests, i de forma destacada, el nostre amic Eugeni, que amb molts mals de cap i sacrificis econòmics i de tota mena, tornaren a endegar la pràctica del futbol a Bonmatí, salvant totes les traves i discrepàncies que sorgiren per aquest afer. Malauradament, el camp no quedà pas com abans, però si tenim en compte el desastre sofert, hem de convenir que es féu una obra molt bona i digna.

Miro i remiro aquesta foto de l'equip al camp de les Corts el 22-3-42 i es pot comprovar el nombrós públic de les grades, amb en Francesc Pagès de delegat. A aquest últim el recordo com també a en Lluís Sànchez, en Florenci Tura i moltíssims més que sento no anomenar (ja que fou obra de tot un poble), que ajudaren i se sacrificaren perquè fos una realitat el nou camp de futbol.

El motiu de jugar amb un equip del F.C. Barcelona, va ser pel fet de classificar-nos per la Copa d'Espanya d'Aficionats. Recordo un reguitzell de coses d'aquella efemèrides. Tots, dirigents, jugadors i simpatitzants, estàvem contents i també, perquè no dir-ho, un xic o força nerviosos d'haver d'enfrontar-nos amb el Barcelona d'aficionats, ja que els que érem vertaders «aficionats» en el bon sentit de la paraula, únicament érem nosaltres, ja que els adversaris ho eren només oficialment, puix tots sabem des de sempre com funcionen aquestes coses en la gran organització barcelonista. No vull pas dir que ells fossin tant pel que fa a professionals, però sí controlats molt d'aprop, pel que fa a preparació tècnica, entrenaments i estil de joc, com potser també quant a ajuda econòmica.

Per donar una idea de la preocupació de la nostra Directiva, em sembla recordar que a l'equip que en podríem dir normal, vàrem estar «reforçats» per en Joan Barnades i potser per l'Eugeni Casacuberta i algun altre, que ja havien deixat feia temps la pràctica del futbol, però que a causa de la seva experiència i classe, podien aturar o almenys alleujar la possible derrota que es preveia.

Efectivament, aquell partit al vell camp de les Corts, va ésser un desastre per molts motius. No voldria pas justificar la desfeta, ja que el potencial d'un equip i de l'altre era molt diferent sobre el paper i no cal dir sobre el terreny de joc. Cal fer esment, que alguns dels jugadors del «Barça», al cap de poc temps, jugaven en el Fabra i Coats (el que avui és el Barcelona Atlètic) i no gaire més tard, alguns ja eren al primer equip. Per a nosaltres i pel poble de Bonmatí en general, va ser un veritable esdeveniment. Per la majoria dels nostres joves i inexperts jugadors, el nom **Barcelona** ens impressionava i com a ciutat era molt lluny... (i no parlo solament de distàncies), i el camp de les Corts ens va venir força gran en tots els aspectes. Les seves dimensions eren molt diferents a les del nostre camp. Ens sobrava espai, sempre arribàvem tard... El terreny era lògicament amb gespa, a la que no estàvem gens acostumats; innocentment portàvem les mateixes sabates amb travessers, tal com jugàvem en camp de terra, en lloc de portar-hi tacs com corresponia en un camp d'herba. Dissortadament fins i tot sembla que potser havia plovisquejat una mica (o així m'ho sembla), però sigui com sigui, les reliscades estaven a l'ordre del dia, millor dit de la tarda, i la feina era poder mantenir l'equilibri al més petit moviment. Les grades, la tribuna, el públic, el sentit de la responsabilitat, tots ens aclaparava i feia que naveguéssim constantment entre aquells nois, que de jugar en sabien una estona llarga i a més estaven a la seva salsa. Recordo que alguns aficionats de la Celleria que vivien a la ciutat comtal, intentaven animar-nos des del seu seient, però no obstant la nostra bona voluntat, l'equip contrari ens va golear escandalosament, decidint ja en un sol partit l'eliminària. En acabar el partit, i mentre anàvem capmoixos vers els vestidors, els jugadors del primer equip del Sevilla, estaven esperant que nosaltres sortíssim del camp per entrar-hi ells per jugar un partit de Lliga, i en Campanal, famós davanter centre de l'equip sevillà i del Nacional, ens va demanar pel resultat i en dir-li que havíem perdut per 6 a 0 ens va voler consolar, prometent-nos que ells ens revenjarien amb la victòria sobre el Barça. Sembla, però, que no va poder ser, ja que ells també perderen per una grossa derrota.

Un cop vestits de carrer i ja sense nervis, encara però impressionats per la grandiositat del camp i les seves instal·lacions, vàrem seguir les incidències del partit dels «grans» des de la tribuna com a convidats d'honor.

Sens dubte: fou una jornada difícil d'oblidar durant molt de temps per tota l'expedició bonmatinenca.

En acabar el partit principal, sortírem del camp acompanyats pels jugadors del Barcelona, Balmanya i Raich, els quals eren íntims amics d'en Pagès. Àdhuc vingueren algunes vegades a Bonmatí a reforçar-nos en partits de Festa Major. Amb en Raich, vàrem viatjar un bon tros de «Metro», fins que trobà la seva combinació per anar cap a Molins de Rei a on vivia. Llavors pel que sembla, no obstant que eren uns grans i admirats jugadors i que es guanyaven molt bé la vida, no anaven pas encara a jugar amb cotxe propi com crec que fan els actuals.

Després vam tenir un partit de tornada al nostre camp que s'havia arranjat de nou entre el riu i les fàbriques. Encara que no podíem pas donar la volta a l'eliminària l'expectació va ser enorme. Tant pel poble com per tots els aficionats de les rodalies, probablement devia ser una de les millors entrades enregistrades en el camp del Bonmatí en tota la seva història. Aquí vàrem jugar quelcom més bé que allà (o potser seria millor dir, menys malament); ens vàrem situar molt més ordenadament en el terreny de joc i amb menys o gens de nervis i amb l'ajuda del nostre públic, controlàrem perfectament els perillous i experimentats jugadors barcelonistes. No obstant i això no poguérem pas guanyar, sols aconseguírem empatar. Val a dir que l'àrbitre també els va ajudar una mica. Es veu que en aquell temps, també als senyors vestits de negre, el nom d'un gran equip ja els inspirava respecte, i en jugades dubtosos es decantà sempre per l'equip visitant.

Tot i aquestes dificultats, va ser una experiència molt interessant i que donà al poble de Bonmatí una certa importància i prestigi, car no tothom tenia el privilegi de jugar amb el Barça al camp de les Corts i en partit preliminar entre dos equips punters com eren i són el Barcelona i el Sevilla. I pels que vam tenir la sort d'ésser protagonistes d'aquests actes, va representar una gran satisfacció i visquérem durant molt temps amb una il·lusió fenomenal, que ens féu sentir un xic més importants que de costum.

Ara, després de 45 anys, per obra i gràcia d'aquesta foto, ha estat molt agradable recordar aquells llun-

yans i feliços dies viscuts i he pogut reviure amb satisfacció i pensar a més a més en tots els companys i amics, alguns dels quals, dissortadament, ja no hi són.

Espero que això serveixi per encoratjar als nois de l'equip o equips del poble, per tal que puguin algun dia sobrepassar amb escreix el llistó que un grup animós d'aficionats (directius, jugadors i públic) varen posar en una bona alçada, ja fa prop de mig segle.

PERE MOTJER

LA QUIMA SURROCA

Si fem un repàs del temps transcorregut i viscut a Bonmatí, trobem que hi ha unes persones que van fer un treball molt digne, i avui, després de molts anys en fem esment, pel fet que van jugar un paper molt important en diferents facetes de la vida local. Algunes d'aquestes persones, malgrat la seva missió professional, donaven al seu treball un aspecte d'ajuda social i una entrega digna d'encomi, per tal com la compensació econòmica quedava aparcada en segon terme si era necessari.

Entre aquestes podem esmentar els metges de l'època que exercien aquí, com eren els Drs. Ramon Vinyes i Joan Cendra, que venien des d'Anglès a passar les visites. Els seus desplaçaments eren a peu o en bicicleta i es perllongaven fins a les cases de pagès de l'entorn de Bonmatí.

El sistema sanitari d'aleshores no estava pas al nivell d'ara (encara que l'actual sigui criticat). Els seus remeis tenien molta més importància pel fet que els antibiòtics eren molt desconeguts i el Dr. Fleming encara no havia pas descobert la penicilina. Els medicaments no eren altra cosa que unes potingues. Els metges n'ordenaven la composició i l'apotecari portava a cap la seva preparació.

Fem esment també dels diferents mestres, tant homes com dones, dels quals sovint ja hem parlat, i que, amb escasseig de mitjans, però compensats amb una gran dosi de bones disposicions, ens van educar, perquè aquell treball que ens dedicaven tingués resultats positius en el futur.

I, ¿per què no hem de citar aquells bons germans capellans Arseni i Martí Griera, que durant l'acompliment de la seva missió eclesial ens van impartir el baptisme i la comunió, mentre transcorrien les seves vides plenes de senzillesa, humilitat i pobresa?

I, aquell grupet de dones, que davant les necessitats de l'època, penúries que tot sovint eren motivades per la falta d'empar social, amb la seva bona voluntat, solucionaven transitòriament l'estreïtor d'unes famílies obreres?

Sens dubte, és molt de lloar la missió que van portar a cap totes aquestes persones, però n'hi va haver una que, si analitzem detingudament la seva tasca professional, possiblement serà la que més agraiement li devem.

Era una dona. I es deia Joaquina Bustins. Tots la coneixíem per la Quima Surroca. Va ser ella amb els seus familiars una de les primeres famílies que van poblar Bonmatí. Era a començaments de segle i cal recordar que els seus dos fills, en Joan i en Francesc, aquest darrer conegut per en Xicu Surroca, van intervenir en les obres de construcció de la colònia.

Ella, la Quima, amb la seva senzilla vestimenta: sac i faldilles, mocador al cap i espartenyas negres de treneta, va esmerçar la seva vida fent el bé. Jo diria, que en vam participar quasi tots els ex-alumnes. Ens va ajudar a néixer; i després, agafant la cameta al nou nat, i tot donant-li una «natxadeta» al culet semblava dir apa... a plorar i a viure.

Va ser molts anys la llevadora de Bonmatí. Una dona que sense gaudir de l'avenç del progrés actual, assistia a l'infantament de tantes parteres com hi havia a la colònia i als seus voltants. De dies i de nits eren sol·licitats els seus serveis i, fins i tot si era necessari, acudia a les masies, per arribar a les quals, s'havia de fer ús dels camins i viarans més impensats.

Això vol dir que si tenim en compte que la Quima va deixar d'exercir cap als anys 30, arribem a la conclusió, que la població actual de Bonmatí, que avui tenen de 50 a 80 anys, va passar per les seves honorables mans.

És digne d'agrair, i tal vegada no hi hem pensat ni valorat prou la missió que desenvolupava aquesta bona dona, i que en l'estima que posava en la seva tasca hi havia quelcom més que un interès professional. La Quima devia sentir un gran goig, després d'anys, comprovar el testimoniatge d'una feina ben feta, identificada amb aquell noi o aquella noia.

Cal recordar la tasca que va consagrar la Quima i convido a tots, mares i fills, als quals un dia ens va ajudar a néixer, a servar-ne un record, ja que a tots, més o menys, ens va fer un xic de mare.

JOSEP COSTA TORRENT

PENSEM-HI ...

No acostumo d'esser una persona amb aptituds creadores davant el paper. Més aviat faig meves totes aquelles iniciatives, conceptes i possibles certituds que llegeixo d'altres, i puc compartir per allò de l'afinitat d'idees. Em resulta difícil ordenar, classificar i comunicar tot el cúmul de pensaments, de somnis i de projectes que bullen en el meu cervell; i és per això que haig de fer servir el plantejament i el desenvolupament coherent i ordenat, de professionals que tenen l'envejable do d'escriure de forma entenedora les seves reflexions.

En aquesta ocasió he començat a llegir altra vegada el núm. 1 de «L'AMIC» (juny 1937), per a poder centrar aquest escrit. La primera lectura em va captivar, la segona ... m'ha meravellat. Té cinquanta anys i manté la frescor i la modernitat d'avui! Una guerra terrible, una repressió llarga i amarga, una recuperació lenta i tossuda, amb treballs, dura i sacrificada, per a anar a parar a una esperança: la de refer i millorar l'escola que al nostre país li van pendre. Ha arribat l'hora de mirar endavant amb esperit engrescador i construir amb solidesa la nostra escola, l'escola pública, catalana, activa, integradora, flexible, moderna i de qualitat.

Fa cinquanta anys, qualsevol reivindicació obrera o qualsevol exposició de partidisme polític a Catalunya acumulava indefectiblement una proposta escolar, el millorament pedagògic i la qualitat d'ensenyament. Afortunadament, un gran col·lectiu de mestres continuem pensant així, i sempre amb una apassionada preocupació per l'escola, i fem nostre, ara, allò que la tradició educativa de casa nostra ha estat sempre una constant: ensenyar el català, fer-lo servir per a ensenyar i ensenyar els continguts adients a les nostres necessitats pròpies com a país.

La pedagogia ha anat avançant com ciència d'ensenyar i d'aprendre, ha anat agafant el suport d'altres ciències humanes com la psicologia, la sociologia i de diferents sabers científics, tecnològics i humanístics. Darrerament, la preocupació social per la millora qualitativa de l'ensenyament, i també per la seva eficàcia, ha estat constant, i s'ha procurat de recollir l'experiència i la reflexió de la tasca educativa, a la bona fi de poder-nos plantejar què s'ha d'ensenyar als nostres infants i adolescents, per tal que esdevinguin ciutadans capaços de participar activament, sense deixar de ser crítics, en la societat de l'any 2000, previsiblement altament tecnificada i sofisticada. Amb tot, el mestre, per allò d'humà, continuarà essent la figura clau d'aquesta tasca que té com a finalitat primordial formar persones.

Aquestes últimes paraules, amb certa aparença de modernitat, podrien haver estat dites, perfectament, per qualsevol mestre de fa cinquanta anys; tenen sabor d'abans i d'ara, i per això, encara són agradables d'escoltar, perquè com abans, són portadores d'aires nous de llibertat. Però, sovint oblidem que l'escola no és una finalitat en ella mateixa, que la tasca educativa no és gaire més que un mitjà que cal aplicar amb correcció per aconseguir uns objectius socials. I no ens hem de deixar embadalir per paraules més o menys boniques si no van acompanyades de realitzacions concretes i materials; hem de procurar de no mirar-nos tant el melic ... i no dir que tot va molt bé, o que la culpa de no anar-hi és dels demés. Hi ha molta feina a fer.

Sense desmereixer els meus companys d'avui i sense menysprear la voluntat col·lectiva de les nostres institucions democràtiques, voldria compartir el temor, un temor crític, d'un pedagog actual, N'Antoni Domènech i Roca, i sense intencions de provocar cap rept: «A l'escola catalana li falta una ideologia clara, una motivació per actuar com a homes, una capacitat d'assumir els ideals del poble de formem. Dit d'una altra manera, no sabem cercar la forma com els mestres hem de viure i de fer viure a l'escola els valors bàsics que han d'ésser la clau de volta de la nostra societat. Ens quedem sense posar els pilars d'allò que hauria d'ésser l'ètica de la nostra societat: la llibertat, la justícia, la democràcia, la responsabilitat, la pau, la nostra nació mai acabada ...».

No sé si és perquè ho necessito, o perquè realment ha estat així, crec que els meus companys mestres d'abans, sí tenien resposta concreta per a construir escola i per a construir país; pas a pas, cada dia una mica, poques paraules fora de lloc i molts fets i exemples realment educatius. ... I que ningú digui que els nostres temps són més difícils!

Jo no he conegut els mestres de Bonmatí, d'aquella època feixuga i dura, però humilment m'hauria agradat de compartir les seves il·lusions i el seu universal humanisme. A tots ells, i a tots els mestres de Catalunya, per la seva herència i el seu llegat històric, i per la seva lliçó prudent i valenta, gràcies!

SALVADOR GÀZQUEZ I CALVO
Mestre, i actualment director del
Col·legi públic de Bonmatí

«L'AMIC» ENTRA A L'ESCOLA

Tots els ex-alumnes sabem que les arrels de «L'AMIC» van sorgir a l'escola. Per això no dubtem que complaurà a tots que, en el futur, el nostre estimat «L'AMIC», després de 50 anys, torni als seus orígens per tal que les pròximes generacions facin possible la seva continuïtat.

Perquè aquest desig sigui realitat, l'«AGRUPACIÓ D'EX-ALUMNES» de mutu acord amb el professorat del nostre Col·legi públic, hem pensat que seria adient de cercar una col·laboració per aquest efecte.

Pensem que els seus fruits poden ser profitosos, ja que han de servir per elevar el nivell cultural d'una generació que en el futur ha d'ésser la que ha de regir els destins del nostre poble.

Tot seguit oferim els treballs seleccionats:

L'ocell i l'arbre

Vet aquí una vegada un ocell anava a buscar la tardor. Va començar a volar i volar i va trencar-se l'ala.

Va dir a l'arbre: —Puc quedar-me a viure amb tú?

L'arbre no li contestà. Va marxar i va trobar un altre arbre, i li va fer la mateixa pregunta. Si, si, li va contestar, doncs jo no perdo les fulles i puc abrigar-te.

ANNA PAGÉS PIBERNAT 2on.

L'esquirol i el nen

Era una vegada un nen que venia castanyes. I sempre anava al bosc a buscar-les.

Un dia va trobar un esquirol mort de fred, i va dir: «—Oh! quin esquirol tan bonic!»

Li va donar una nou que hi havia a terra. I resulta que no trobava castanyes, i l'esquirol li va dir: «—Jo sé on hi ha castanyes», i van ser feliços menjant castanyes.

JERONI RODRÍGUEZ XICRÉS 3r.

Els tres amics

Hi havia una vegada un caçador que estava perseguint un conill i allà, al cantó, hi havia un bolet. El bolet li diu al conill, que era molt gros: «—Amaga't aquí sota», i el conill s'hi amaga. Va passar el caçador i no el va veure perquè no portava cap gos. El bolet i el conill es van fer amics.

Un dia van anar a fer una excursió i van trobar un home que buscava bolets. El bolet i el conill van pujar a un castanyer i es van fer amics del castanyer. I quan els homes buscaven bolets, no l'agafaven. Quan anaven de cacera, no mataben el conill, i quan anaven a buscar castanyes, el conill els mossegava.

CRISTINA ORTUÑO VIRGILI 4rt.

En Pit i en Pat a la tardor

A la tardor varen néixer dos ocells en un bosc. Els dos ocells contemplaven com queien les fulles dels arbres i com aquests anaven quedant despullats.

Els pares ensenyaven a volar als dos ocells germans. En Pat, que era el més gran, no tenia gens de por, però en Pit, que era el més petit, sí que en tenia.

Un dia al bosc varen fer un concurs de volar per a ocells petits i grans. L'àvia d'en Pit i d'en Pat els va dir que no tinguessin por i que si estiguessin a punt de caure que cridessin: «fulles, fulletes, que caieu dels arbres a la tardor, veniu-nos a ajudar».

En Pat no se la va escoltar perquè es creia molt gran, que sabia volar molt bé i que no li feia falta cap consell.

Va venir el dia del concurs, varen tirar un tret i en Pat va començar a volar molt alt però va anar baixant fins arribar a terra i el varen desqualificar. Quedava en Pit que també anava baixant però cridà: «fulles, fulletes, que caieu dels arbres, veniu-me a ajudar». Les fulles se li varen posar al mig del bec i el varen portar fins a l'arribada.

En Pit va guanyar gràcies als consells de la seva àvia. I en Pat no es va fer mai més el gran i va respectar les fulles que queien dels arbres a la tardor.

Hip, hip, hip, en Pit és el meu amic!

SÍLVIA SUREDA SERRAT 5è.

Per què cauen les fulles?

Era una tardor molt freda, freda; la pluja i el fred ho dominaven tot.

En un bosc, s'amagaven un grup de bestioles, que, acovardides pel fred, sofrint la pena negra, comentaven:

—Ai, quin fred! No sé si ho podré resistir, —va dir un esquirol tremolant—.

—Doncs jo, tinc les ales glaçades i no podré anar a buscar menjar, —va comentar un pobre ocell—.

—Jo tinc les potes super-glaçades, no tinc res per escalfar-me-les, —va contestar un conill refugiat en un petit soc buit—.

Mentre aquest i altres animals discutien, uns follets de la tardor escoltaven les seves queixes.

Eren tres follets i el primer va preguntar:

—Què us sembla?

—Pobres bèsties! Com deuen patir! —va contestar el segon—.

—Tinc una idea! Anem cap al poble, depressa!, —va dir finalment el tercer—.

Els follets volaven tan depressa com podien, per explicar la seva idea.

Quan van ésser al poble van començar a dir:

—Apa companys! Agafeu les eines, que hem de treballar! Hem de tallar tantes fulles com podem!

Serraven, serraven les fulles, els donaven cops de destrat, fins fer-les caure totes.

L'esquirol va omplir el seu cau per estar ben calent, el conill va fer-se un bon llit i l'ocell un confortable niu.

Els follets, en veure tanta felicitat, se'n van anar a descansar al seu poble, satisfets de la seva obra.

I és així com aquests simpàtics follets fan caure les fulles cada tardor sense cansar-se, perquè els animals passin la tardor i l'hivern sense tenir fred.

JOAN FONTANÉ MARCOS 6è.

La tardor

Vet aquí, que fa molts anys, existia un poble anomenat Vall-Mort, que com el seu nom indica estava en una gran vall. La gent era dolenta, antipàtica i infeliç; sempre anava amb maldats i els seus cors anaven sempre plens d'odi. Una fada, que no es pot dir si era molt bona o molt dolenta, arribada de molt lluny, va voler fer parada a Vall-Mort.

Els seus habitants la varen rebre molt malament, ja que no acostumaven a rebre estrangers.

Llavors, la fada enutjada va rumiar-se'n una de bona per a castigar a aquella mala gent.

Va cridar el mal temps, i va manar a un tro que caigués sobre el maleït poble.

A l'instant, els prats, les flors, i també les persones que hi havia es van convertir en arbres tristos i lletjos, dels quals les fulles anaven caiguent balancejades per un vent fred i que les rebotia al més enllà.

De la fada, no se'n sap més, però, aquell malefici de la fada es va convertir en la tardor.

ROSER MARTÍNEZ CASADEVALL 7è.

Història d'un cuc

Era una vegada un cuc de terra que va sortir del cau per anar a alimentar-se.

Ja ho sé que és la terra el seu aliment, però aquest cuc la va avorrir. Tot sortint del cau, es va trobar amb una engruna de pa, la va provar, però no li va agradar. Després va trobar un tros de bolet, però tampoc li va agradar. Més tard, va trobar una castanya esquerdada, i la va provar, i, com que la va trobar bona se la va dur cap el cau. Quan hi va arribar, com les fulles havien tapat el forat d'entrada, va treballar tota la nit per treure-les.

L'endemà, quan es va aixecar per esmorzar, es va menjar un tros de castanya. A l'hora de dinar, també castanya, i a l'hora de sopar, també; i és clar, al final les va avorrir.

Al matí següent, va tornar a buscar aliment. Després de molt buscar, va trobar un tros de sucre, i se'l va emportar cap al cau. Al matí següent, per esmorzar, va menjar sucre, per dinar, sucre, i per sopar, igual; i és clar, va avorrir el sucre.

Aquest conte inventat, ens ensenya que no s'ha d'abusar de les coses que ens agraden, ja que perden tot el seu encant i desig.

MARC PUIG MONER 8è.

BLOC 1988 MARAGALLA

MAIG

29

DIUMENGE

Sol surt: en arribar a Bonmatí. - Es pon: després de la sardana de germanor.

Lluna q. creixent: igual que l'amistat

DIADA DE GERMANOR A BONMATÍ

IV TROBADA D'EX-ALUMNES.

Aquesta és la data que l'Agrupació d'ex-alumnes ha escollit per la trobada de l'any que ve. Fem avinent a tothom que la present notificació ja serveix per anticipar-vos el dia que des d'ara ja podeu reservar per la quarta Trobada. No obstant això, un mes abans enviarem programa d'actes.

Alhora volem fer avinent a les noies que un dia foren alumnes de les nostres escoles, que vulguin assistir-hi, es posin en contacte amb qualsevol membre de l'Agrupació, que amb molt de gust ho tindrem en compte.

BONES FESTES

